

BÜTÜN İLÂN ve
REKLÂMLARINIZ

İÇİN

BASIN İLÂN
KURUMU

CAĞALOĞLU - TÜRK OCAĞI CAD.

H.U.

(Basın: 1026 — 15)

224

TÜRK FOLK LOR ARAŞTIRMALARI

MART 1962

GAZİMİHÂL
ÖZEL
SAYISI

İÇİNDEKİLER

Mahmut Ragıp Gazimihâl Özel Sayısı
Mahmut Ragıp İçin
Can Kardeşim Mahmut
Dost Gazimihâl
Son Mektuplarından Parçalar
Anılar
Mahmut Ragıp'ın Ölümü Karşısında
Sevgili Mahmut Hakkında
Yegâne Müzikologumuzu Kaybettik
Mahmut Ragıp Gazimihâl
Gazimihâl'in Vasiyetnamesi
Mahmut Ağabeyim
Hoca'ya Ait Bazı Hâtıralar
Mahmut Ragıp'ın Arkasından
Hocam Mahmut Ragıp
Hoca ve Gazimihâl Dershanesi
Mevlâ Rahmet Eyleye (Şiir)
Bir Kayıp (Fıkra)

İhsan HİNÇER
Ahmet Kutsi TECER
A. Adnan SAYGUN
Cahit ÖZTELLİ
Şerif BAYKURT
Fikret ÇİÇEKOĞLU
Yusuf Z. DEMİRCİOĞLU
Halil Bedî YÖNETKEN
Prof. Dr. Bülent TARCAN
Mesut CEMİL
M. R. G.
Doç. Nurettin Ş. KÖSEMİHÂL
Rıza YETİŞEN
Ord. Prof. FİNDİKOĞLU Z. Fahri
Sadı Yaver ATAMAN
Veysel ARSEVEN
Şemsi YASTIMAN
T. F. A.

SAYI: 152

KURUŞ: 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

225

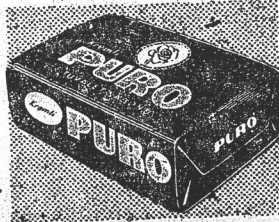
SÖT VEREN ANNELER
KANSIZLIK. ZAFİYET
KLOROZ. İŞTAHSIZLIK
SIRACA VE NEKAHAT
İÇİN

(Basın: 7728 — 9)

cildi temizler... bester...
korur... çiçek gibi taze
ve kadife gibi yu-
muşak yapar... cazibe
ve güzelliğinizi artırır.

**BOL KÖPÜKLÜ
NEFİS KOKULU**

100 DE 100 SAFTIR

(Faal: 695 — 11)

Terkibinde krem has-
saları bulunan PURO
TUVALET SABUNU

FAAL P - 185

GRİP

ve NEZLEYE karşı

GRİPİN

Kullanınız

FERAHLIK
ANI TESİR
BAŞARILI
NETİCE

Aldığımız müstahzarın ha-
kiki Gripin olduğunu anla-
mak için GRİPİN markasına
bilhassa dikkat ediniz.

GRİPİN

günde 3 adet alınabilir

(Faal: 694 — 10)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

NO. 152

MART 1962

YIL: 13 — CİLT: 7

MAHMUT RAGİP GAZİMİHÂL SAYISI

Yazan: İhsan HİNÇER

Dergimizin bu sayısını, değerli, büyük müzikolog ve folklorist Gazimihâl'e tahsis ediyoruz.

Folklor konularında ilk alâkalarımla birlikte Mahmut Ragıp Gazimihâl'i tanımak fırsatını budum. Ömrünün son anına kadar onu ne unutmak, ne de ihmâl mümkün oldu.

O, halk musıkisile ilgisini ölünceye kadar kesmedi. Halk oyunları alanındaki araştırmalarını sonuna kadar devam ettirdi. Halk oyun ve türkülerine ait isim ve terimleri derinlemesine inceliyerek menşelerine gitmeyi biran ihmâl etmedi. Folklor unsurlarıyla bu derece ciddi uğraşan, eserler ve makaleler bırakarak bir ilim adamımız yoktur dersek, ne haksızlık yapmış, ne de Hoca'nın çalışmalarını olduğundan fazla göstermiş oluruz.

Kendisinden ilk defa 1944'de Folklor Postası dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptığım zaman yazı istemiştim. Sevinmiş ve derhal her sayı için bir yazı vaadinde bulunmuştu. 1945 yazında onu Florya'ya götürmüş, İstanbul'da meyve satıcılığı yapan Bozkrırlı hemşehrilerimizin kaşık oyunlarını göstermiştik. Figür ve müzik zenkinliklerine hayran olmuş, Kaşık oyunları hakkında bir de yazı yazmıştı.

Türk Folklor Araştırmaları'nı yayınlamaya başladığım 1949'dan itibaren de hemen hemen yalnız dergimizde yazıyordu. Beni daima teşvik eder, dergide çıkan çeşitli yazılar karşısında hayran kalır, gerek memleketimiz ve gerekse Garp için bu bilgiler, derlemeler birer hazinedir derdi.

Eskiden birkaç gecede bir küçük şişe rakı içerken, son üç yılda ölçülü taşımış, günde

700 santilitrelik bir şişeyi bitirir olmuştum. Bu hâl bizi, yakınlarını üzüyordu,

Küçükken yanlarına aldıkları evin kızı Nevzat hanım, gerek Mahmut Ragıp'ın, gerekse onun hasta olan küçük kardeşi Ragıp'ın hizmetinde o derece canla başla yardımcı idi ki, Mahmut Ragıp onu nihayet bir yıl evvel evlât edinmiş nüfus kaydına geçirtmişti.

Son yıllarda Konservatuvar'da ve evindeki odasından çıkmadığı için hüzünlü idi. Halk muşıkisini de ancak radyodan dinliyebiliyordu. Halk oyunlarını ise artık takip edemiyordu. Bir defasında Şemsi Yastıman'ı, bir defasında da Adnan Türközü'nü evine götürmüş, tüm. Âşık edebiyatının ve saz şairlerinin eserlerinden örnekler çaldı, söyledi, okudular, Gazimihâl sürür ve hazzdan coşmuş, kendinden geçmiş, göz yaşlarını tutamamıştı. Yastıman da, Türközü de sahne ve radyoda okudukları türkülerini değil, âşık edebiyatının ve duyulmuş halk musıkisinin en karakteristik örneklerini veriyorlardı. İkisi de imtihan heyecanı içinde iyi not almışlardı. Dolayısıyla çalışmalarını daha ciddi yola yöneltmiş oluyorlardı.

Ölümünden beş altı ay evvel bunu hissetmiş veya istemiye başlamıştı. Bana son defa hazırladığı, halen dergimizde her ay yayınladığımız 18 adet yazıyı vermiş, belki de bunlar bitmeden ben söneceğim, demişti.

Yalnızlık, odasına kapanmak mecburiyeti onu bitirmişti, Nihayet 13,12,1961 günü ebedi yen sönüdü. (*)

(*) Gazimihâl'in biyografisi için bakınız : T. Folklor A, Cilt 5, sayı 100, Kendi kalemle: Aynı dergi, aynı cilt, sayı 111, 112 ve 113.

MAHMUT RAGIP İÇİN

Yazan: A. Kutsi TECER

1925 in Eylül günlerinden biri. Galata rıh tımından Loyd Triestino kumpanyasının bir vapuru kalkıyor: Tâdla. Biraz sonra güverte- de iki genç adam yanyana geliyor. İkisinin de iskelede kalan akrabaları, dostları var. O za- mana kadar birbirlerini yalnız imzalarından tanıyan bu iki gencin biri Mahmut Ragıp (Ga zimihâl). Öbürünü söylemeye hacet var mı ? O da ben. İkimizin de geleceğe dair bir çok emellerimiz var, Fakat Mahmut Ragıp ben- den daha bilgili, daha tecrübeli, O daha önce Almanya'da da bulunmuş. Kemana çalışmış, Şimdi de Paris'te Scola Cantorum'da müzik öğrenimine devam edecek. Almanya'da iken galiba bir ara Paris'e de uğramış. Herhalde bu seyahatte bana kılavuz olmak için göster- diği samimi arkadaşlığı minnetle karşıladım, Paris'e varışımızı, orada birlikte geçirdiği miiz ilk haftaların izlenimlerini nasıl unutu- rum? Bir ara birbirimizi kaybettik. Bir kaç yıl sonra, 1928 de, Halkbilgisi Derneği'nin ç- kardığı Halkbilgisi Mecmuası'nda ikimizin de imzalarımız var. İkimiz de, ayrı ayrı yollar- dan geçerek nihayet bir kültür dâvamız olan Halkbilgisi alanında yine buluşmuş oluyor - duk. O müzik yönünden, ben halk edebiyatı yönünden Folklorla ilgileniyorduk.

Mahmut Ragıp Paris'ten bir Folklorcu olarak dönmüştü. Nitekim 1927 den itibaren çeşitli dergi ve gazetelerde halk türkülerine, halk oyunlarına dair yazıları çıkmaya başlar. Bu tarihlerde merkezi Ankara'da bulunan Halkbilgisi Derneğinin kurulmasıyla ilgili, İs- tanbul ve Ankara'daki çalışmalara o da canla başla katılıyordu. Esasen müzik folkloru a- lanında İstanbul Konservatuvarında daha ön - ceden çalışmalar başlamıştı. Bilhassa 1926 da Yusuf Ziya Demircioğlu'nun müdürlüğe gel- mesiyse müzik derleme seyahatleri de yapıma ya başlar. Mahmut Ragıp bu çalışmaları ya- kından izliyor, destekliyor ve ilk üç seyahate ait sonuçları kitap halinde tesbit etmekten de geri kalmıyordu: Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz. Bu kitap 1928 tarihini taşır ve müellif adının üzerinde de "Paris Scola Cantorum'undan" diye bir kayıt da var- dır. Konservatuvarın 1929 da tertiplenen dör- düncü derleme seyahatine o da katılır ve aynı

yılın tarihini taşıyan bir kitabı da bu seyhaha- tın verimlerini tesbit etmektedir: Şarkî Ana- dolu Türkü ve Oyunları.

O senelerde İstanbul Konservatuvarında gerçekten çok canlı bir folklor hareketi görü- lüyordu. Halk türkülleri notayla ve o zaman için ileri bir teknik olan Fonokrafla tesbit e- diliyor, derlenen türküler Konservatuvar yayı - mı olarak cilt cilt bastırılıyordu. Türkiye'de bu ilk müzik folkloru çalışmaları sonradan Ankara Devlet Konservatuvarı tarafından daha ileriye götürülmüş, 1936 yılında bu müesseseye bağlı olarak kurulan Folklor Arşivi yirmi yıl devam eden bir çalışmayla bütün Türkiye' yi içine alan geniş bir müzik derlemesi yap - mıştır. Ne yazık ki bunlar henüz tasnif edil- memiş ve yayımlanmamıştır. Bununla beraber memleketimizde müzik folkloru üzerindeki çalı- şmalar, bir bakıma, halkbilgisinin diğer kol- larındaki çalışmalara nisbetle daha verimli olmuştur. Bunda, şüphesiz yok, Mahmut Ragıp' - ın da payı büyüktür.

Müzik folkloru ile Paris'ten döner dönmez ilgilenmeye başlayan Mahmut Ragıp, halk türkülleriyle beraber halk oyunlarına da aynı ehemmiyeti veriyordu. Her iki konudaki folk- lor çalışmalarını gitgide geliştirdiği tarihi incelemelerle destekliyordu. Ölümlünden az ev- vel halk oyunlarına ait tamamladığı bir kitap basılmadan kaldı. "İkliğ" nakkındaki kitabı ayrı tutulursa, onun bu konulardaki yazıları- nın bir çoğu dağınık makaleler halinde kal- mıştır. Kitapları da ekseriya makalelerin bir birine katılmasından meydana getirildiği için onlar da biraz dağınıkadır. Buna rağmen o- nun bütün yazıları bu konularda çalışacaklar için değerli bir kılavuzdur. İlgililer tarafından kitap ve makalelerinin tam bir bibliyografya- sının meydana getirilmesi iyi olur.

Mahmut Ragıp daha ilk kitabının adı ile bütün hayatı boyunca devam eden çalışmalarını programını vermiştir: Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz. Dergilerde çıkan bir çok yazılardan başka bilhassa bu kitabında Batı müziğinde millî ekollere ait bilgiler ve görüşlerini toplamış. Türk müziğinin geleceğini de bunlara benzeterek halk müziği ritimlerin- den ve melodilerinden renk ve ilham alan

CAN KARDEŞİM MAHMUT

Yazan: A. Adnan SAYGUN

Ben İzmir'de, o İstanbul'da. O benden ha- bersiz, ben onun mecmualara, gazetelere yaz- dığı yazıları bekler dururum, Sonra, galiba o, tuz beş yıl kadar oluyor, İstanbul'da bir dos- tun evinde tanışmıştık. Günler geldi, günler geçti, Paris'e gitti, Paris'e gittim, O talebe, ben talebe, Bir otelde otururuz. Derslerimize gitmediğimiz zamanlar benim odamda yazar, çizer, okuruz. Para az, lokantaya ayda bir mi gidilir nedir, Çayımızı kaynatır, ekmeğimizi, keçi peynirimizi yeriz, Çalışmaktan yorulduğu muz bir ara kim bilir hangi değer değmez ko- nu üzerinde tartışmaya gireriz. Yan odadan duvar vurulur, gecenin ikisi mi olmuş, üçü mü. Böylece aylarımız geçmişti, "Türk Metinle - rinde Org Tavsifleri" hakkındaki tebliğini o sı- ralarda Fransız Müzikoloji Cemiyetinde yap - mıştı, Bir gün pek neşeli geldi, Tebliğini cemiyetin dergisinde basmışlar, Yazısını okur, bırakır, gene okur, gene okuruz. Bu, onun ba- tı bilim dünyasıyla ilk ciddi teması idi.

Sonra döndüydü memleket. Para yoktu yaşayacak, neylesin, Zaman geçti ben de dön- düm: O İstanbul'da, ben Ankara'da.

Askerlik beni İstanbul'a götürdü, buluş- tuk. O sıralarda Opera cemiyeti kurmuştu, "gel beraber çalışalım" dedi, "Alay Köşkü"nde uzun aylar çalıştık, konserler verdik, hayâlle- rimizi de oraya göçürdük.

Türkülerimiz en başta gelen konumuz i- çin genç kompozitörlerin eserlerini savunmuştu. Alaturka müzik, onun için, sırf tarihi bir de- ğer ifade ediyor, millî müzik için kaynak o- larak halk türkülerini benimsiyordu. Bilhas- sa oyun havaları senfonik Türk müziğinin ge- lişmesi için başlıca kaynak olacaktı, Mahmut Ragıp'ın istedikleri bugün kısaca gerçekleş - miş sayılabilir. Ama daha pek çok yol almaya ihtiyacımız var. Birgün dünya müzik litera- türü içinde Türk millî müziği özel yerini al- dığı zaman bu ülküylü aşlamak için bütün bir ömür didinen Mahmut Ragıp'ın öğütmeğe değer çalışmaları saygıyla anılacaktır.

14 Aralık 1961 perşembe günü ikindi na- mazi sırasında Eyüp Caminin avlusunda seç- kin bir topluluk birikti. İçlerinde müziks - yenler, folklorcular, sanat ve edebiyat dün - yamızın tanınmış simaları bulunuyordu. Mah- mut Ragıp ta oradaydı ve bir yeşil örtünün altında, sessiz, ebedî uykusuna dalmıştı.

Mahmut Ragıp A, Adnan Saygun'la (1935)

di. Konuşur, tartışırız, türkülerimizin penta - tonik yapıları üzerinde bir çok bakımdan bir - leşiriz, bize gülerler, "İbtidâliğe mi dönüyor - sunuz?" diye gülerler, biz de Bilim denen şe - yin böyle anlaşılmasına gülerdik.

Sonraları konularımız gelişti, genişledi: terimler, sazlar, Müzikoloji'nin içine giren bin bir konu, ,, ve yirmi dokuz yıl hep böyle, bıkmadan, usanmadan,,

Kitaplarından basabildiklerini bir bir, yıl madan çıkardı. Parasını kurtaramaz, sıkıntıya girer, gene uğraşır, didinir, bir ikinciyi, bir üçüncüyü hazırlar. En son, Ses ve Tel Birliği İkliğ adlı eserini basmıştı. Sazlarımıza âid da- ha üç kitabını basacaktı, Bir de, yıllar boyunca emek, geceler ve gündüzler boyunca göz nuru harcayp da ortaya koyduğu dev eser: Yurt Oyunları Kalatogu. Nasıl edelim de bunu bas- tırmanın bir yolunu bulalım diye düşünür du- rurdük,

Geçen Mayıs ayı sonlarında idi. Gayri öle- ceği kendine mâlûm mu olmuştu neydi. İkliğ' - in ardından gelecek ilk kitapla bu Yurt Oyun- ları Katalogunu bana verdi: "Al bunları evi- ne götür, sana emanetim olsun, sen uğraş, sen bastır" dedi. "Sende dursa ne olur, dedim, sı- rası gelince isteriz", "Yok, hayır, dedi, al gö.

Gaziminâl, Ankara'da görev aldığı ilk yıllarda talebelerile

tür hepsini, Allah emaneti, sende dursun". Ve aldım hepsini, evime götürdüm, içim bir tuhaf oldu, ama kara şeyler sezmeğe gönlüm varmadı.

Ölümünden bir ay önce Şehzadebaşı'ndaki evine gittim. İki saat dertleştik, Nedendir bilmem, durmadan ağlıyıcı, Sonra güç halle yerinden kalktı, iç odadan, çalışma odasından gazeteye sarılı bir şey getirdi: "bunu da al götür, dedi, halk sazlarımız üzerindeki kitapların sonuncusudur, cemiyet bastırın". Ben de dedim ki: "yaz bir istida da bana gönder, ola ki Oyun'ar Kataloğu'nu Bakanlık yoluyla bastırmak için bir imkân bulayım". Ankara'da mektubu geldi, istidasi da içinde, Ben istidayı nereden yürütebilirim diye düşünme durayım, meğer bu pullu istida, verileceği makam belirtilmeden yazılmış olan bu pullu, imzalı istida onun vasiyyeti imiş, Türk milletine, Türk ilim âlemine,, Ölüm haberi gelince, ne diyeyim, daldım mı, düşündüm mü,, El yazılarını sayfa sayfa çevirdim, Sanki her biri otuzbeş yılın bir günü,, Ve Hoca, sessiz sedasız çekildi gitti. Bir ilim adamının göçmesi bir adamın ötekini bulacak kadar da önemli değilmiş,,

Mahmud, kadrin bugün bilinmese de yarın bilinir. Sen ilme yalnız kafanla değil gönlünle de girmiştin, Çünkü konuların, senin de bir parçası bulunduğun bir toprağın, bu toprak insanının acılarını, dertlerini dile getiren türktü

lerdi, sazlardı. Sen bu türküleri söyliye söyliye geçtin gittin, benim canım kardeşim,

Mahmud Hoca 1952 de pek sevdiği piposile

Onu, çok eskiden yazılarından tanıdım. Sonra, ortak dostumuz İhsan Hınçer bir gün beni aldı onun evine götürdü, Yazdı, Ha- va çok sıcaktı, Saraçhanebaşında dar sokaklardan geçerek, eski İstanbul'u yaşatan bir mahalledeki evinin kapısını çaldık, Tam eski bir İstanbul evi, döşemesi eski Türk zevki üzere,, Her yanı kitap dolu küçük çalışma odasında oturuyordu, Kendisine özgü o tatlı gülüşü ile bizi karşıladı,

O da beni yazılarından tanıdığı için az zamanda kırk yıllık dost gibi olduk, Hınçer, bir aralık "Hoca, evlendirelim artık seni" deyince, şişman göbeğini hoplatarak güldü, sonra ciddileşti, gözleri bir noktaya takıldı kaldı, Kısa bir sessizlik oldu, İçini çekerek:

"Çok geç kaldım artık, çalışmalar arasında evlenmeyi unuttum" dedi, Acaba, üstadın hayatında aşk yok muydu? Hiç sanmam, Onun çocuk kadar saf kalbi, bir genç kadın kadar içli ruhu muhakkak sevmiştir, Fakat, kim bilir neden evlenmemişti,, Sonra, ki görüşmelerimizden anladığıma göre, yalnızlık kalbinde sessiz bir yara idi,,

Ankara'ya geldiğimde sık sık ziyaretime giderdim, Ders verdiği Konservatuvarda küçük bir odada kalıyordu, Bu ziyaretlerden son- suz memnun olurdu, Basılacak kitaplarından söz açardı, yine çalışmalarını anlatırdı, Çok nazık idi, son derecede samimi ve saygılı idi, O hasta halinde bile iki adımlık oda kapısına kadar yolcu etmeye kalkardı, Tam bir İstanbul Efend'si idi, Hiçbir meslektaşını yermez, kıskanmaz, her düşünceye saygı duyardı, Her kesi severdi, hele İhsan Hınçer'e sonsuz bir sevgisi vardı, Onun insanlığı ve Türk Folkloruna yaptığı hizmeti gerçekten takdir ederdi. Ben de kısa zamanda bir ağabey gibi sevmiştim kendisini,

Aylarca o dar, o karanlık odasında oturur, hasta yatar fakat bir gün bile şikâyet etmezdi, hayatından memnundu. Ne saf bir kalbi vardı, ne babacan bir dosttu, Öğrencileri de çok severlerdi hocalarını,, O da öğrencilerine bir baba şefkati ile davranırdı,

Onu yaralayan bir husus vardı: Kösemihâl oğullarının dönme toması iddiası,, Bu iddianın doğru olmadığını, gerçek belgelerine

dayanarak ispat etmişti kendisi. Evet, so- yu hıristiyandı, fakat Türk idiler. Bizans Devleti devrinde çalışan binlerce hıristiyan Türk vardı. İşte, dedeleri bunlardan biri idi, Osmanlı Devleti kurulunca hem müslüman olmuş hem de Osman Oğulları hizmetine girmişti, Çok büyük yararlıklar da göstermişlerdi. O soydan olmakla iftihar ederdi, Yazıları milliyetçi yanını bütün açıklığı ile isbata yeter de artar bile. Onun kadar, hem de hiç işlenmemiş konularda, Türk kültürüne hizmet eden bilim adamı azdır, Müzik folklorumuz hakkındaki araştırmaları yabancı diyarlarda da yankı bulmuştur,

Birgün rüyasında büyük dedesini görmüş, uyanınca bir resmini çizmiş, yazdığı yazı ile birlikte yayınlamıştı (Türk Folklor Araştırmaları sayı 113, 1958), Daha sonra öğrencilerinden biri, resmi yağlı boya bir tablo yapmıştı, Bu tablo üstadın odasında başının üstünde asılı dururdu.

Geçen yaz yine Hınçer'le İstanbul'daki evinde ziyaret ettik, Son eseri "Musiki Sözlüğü" yeni çıkmıştı. Bana: "Ankara'ya gelince imzalayarak vereceğim" demişti, Ne yazık ki Ankara'ya gelemedi Eylül sırtlarındaki ebedi istirahatata çekildi. Onun gitmesiyle Türk folklor âlemi öksüz kaldı.

Emin ol usta, senin aramızdan gitmenle bilim dünyası çok şey kaybetti, Yerin kolay kolay dolmayacak, Sen ölmezler arasına girdin. Seni Türk ve dünya folkloru unutamıyacak, Hele bizim gibi dostların daima kalblerinde yaşatacak ve anacaktır. Nur içinde yat...

Gazimihal 1947 de A. Vardarlı ile

Değerli ve Eşsiz Hoca'nım :

SON MEKTUPLARINDAN PARÇALAR

Yazan: Şerif BAYKURT

Mahmut Hoca çok sevdiği Konservatuvar talebeleri ile Devlet Konservatuvarı bahçesinde (1948)

İstanbul'da bulunduğu sıralarda rahmetli Mahmut Ragıp Gazimihâl hocamızı daha sık ziyaret etmek imkânını bulurdum, Tatlı ve doyurucu sohbetlerinden çok faydalanırdık, Bu konuşmalarımız arasında bazı sorunlarımızı da çözmüş olurdu,

Denilebilir ki Mahmut Ragıp Gazimihâl'in ömrü kitaplar arasında geçerdi, Ne zaman evine gitssek onu masası başında okur veya yazarken bulurduk, Şehzadebaşındaki evinin üst katı büyük bir kitaplıktan farksızdı,

Ulusal kültür aşığı, alçak gönüllü ve insan adamı, Konuşma ve buluşma imkânlarımız azahınca mektuplaşırdık,

Kişiliğindeki devamlı çalışma, alçak gönüllülük, sonsuz kültür sevgisi gibi üstün niteliklerini belirtmeye yardımcı olur kanısıyla aziz hatirasına saygı olarak son mektuplarından bazı kısımları sunuyorum:

13 Ekim 1959 Ankara

Bu yılın yolculukları bana biraz uzun ve yorucu geldi. Seneye galiba tekalüt olup evde çalışacağım. Yaş 59, kıdem 32, maaş 80, musiki kıdemi 56, kitap sayısı 16, makaleler tutarı 3000 den fazla, Yüzlerce de talebe, bu kadarı yeter, Darısı sizlerin başına. Ben olamam senin gibi, sen olursun benim gibi.

Gazimihâl 1951 de Türk Folklor (Halk bilgisi) Derneğinin düzenlediği bir toplantıda

3 Aralık 1959 Ankara

Mektubunuza cevap vermekte geciktim, Bazan fırsat bulduğum oluyor, yazmak istiyorum, Fakat yorgunluğum birikintisi engel oluyor."

Subatta İstanbul'a gelececeğim, Onbeş gün için o koca yolda gidip gelmeye artık taktak müsaade değil,

Ozan Kopuzu hakkında yazdığım kitabı teslim ettim, İnşallah bu yıl basılır, Oyunlar hakkındaki kitap henüz e'dedir, Bakalım ne zaman çıkar?.

3 Şubat 1960 İstanbul

"..... Çok halsizim; Geçen ayın haftalarını hastahanedeki geçirip taburcu oldum, Üç ay iznini İstanbul'daki evime istirahate geldim, Allah'a şükür iyiceyim, Fakat mektubumu kısa kesmek zorundayım. Beklerim, Sevgilerimle,

6 Nisan 1961 Ankara

Ağır bir iş olan Konservatuvarın 25 inci yıldönümü kitabım 6 Mayıs için hazırlarken sizden ve Hınçer'den aynı posta iki mektup getirdi, Sevindim, Her işi bırakıp cevaplara oturdum, sağ olun, Bir konuya aşık oluş bir cezbe halidir, ne mutlu size ki çalışıyorsunuz, Ben bu yüzden kazanmadım, Fakat haz ve huzur içinde ömür sürdüm,

O ve Anna Magdalena Bach'm Hatıraları :

ANILAR

Yazan: Fikri ÇİÇEKOĞLU

Yıl 1933. Ankarada Musiki Muallim Mektebinde müzik öğretmenliği sınavını kazandı. Günün Eski dost Adnan Saygun o akşam İstambul'a gitmişti, Yeni tanıştığım Mahmut Ragıp'la (Gazimihâl) başbaşa bir lokantadayız: bira içiyor, serinlemeye çalışıyoruz.

Öğretmenlik sınavına İzmirden gelmiş bir genç vardı. Kazanamadı, Vücut yapısı da öğretmenliğe elverişli değildi, Kısacık bir boy, kocaman bir baş, son derece miyop gözler,, Piyano çalıyordu. Masa başı sohbetinde söz dönüp dolaşıp bu gencin piyano sınavına geldi. Alkolle gerilen sinirleri Mahmut Ragıp'a hep bu konu üzerinde durmaya zorluyordu, Heyecanlı bir dille anlatmaya başlamıştı : "Bize ne çalacaksınız? diye sorduk. Beethoven'un bir sonatını hazırlamış. Hepimizi, kıpır kıpır gözlerinin ardından buğulu bakışlarla süzdü. Tabureyi aldı. Amâ koyacak yeri iyi ayarlamadı, Ellerini tuşlara uzattı. Bir akor bastı. Akor bir oktav tizdi, Altüst bir durum da hemen yerinden fırladı. Özür diledi, Tabureye yapıştı, Yerini değiştirdi, Ve böyle bir başağaçtan sonra sonat tabii yürümedi." Mahmut Ragıp, kendisinin de hazır bulunduğu sınavda gegen bu olayı anlatırken çok duygulanmıştı. Gözlerinden iri iri damlalar dökülüyordu.

Anna Magdalena Bach'in Hatıraları'nı türkçeye çevirmiştim (*); kimi bölümlerini dostum Mahmut Ragıp'a okuyor; yararlandı. Çim ve daima saygı duyduğum görüşünü soruyordum. J, S, Bach'da öğrenci sevgisinin ne kadar köklü olduğunu açıklayan bir bölüm vardı; onu pek beğenmiş ve sevmişti. İki kere üst üste okutmuştu Anna Magdalena'nın şu anlattıklarını:

"Paolo Cavatini adlı bir İtalyan bir süre kocamdan ders almıştı. İlk zamanlar onu garip ve can sıkıcı bulmuştum. Kanlı canlı Alman çocuklarımızın yanında sessiz, bencil ve kışkıranç görünürdü. Bununla beraber Sebastian onu olağanüstü istidatlı bulmuştu; Paolo da hocasına derin bir ihtirasla gönülden bağlanmakta gecikmedi. Ondandır ki uzakta mutlu değildi sanki. Ve hüznü iri siyah gözleriyle onu izler dururdu. Arkadaşlarını çok kısıtlayan ve bunun acısını çeken Paolo, Allahın

Gazimihâl'in çocukluğu Ablası Mediha ile (1904)

gönderdiği Sebastian gibi bir dehâyi, onların (kaba Sakson ruhları) takdir etmekten âcizdir, der; bunu korkmadan ulu orta söylerdi, Eğer herhangi bir sebeple hocası çalışmasından memnun kalmazsa kendini yerden yere atar ve dayak yemiş bir çocuk gibi ağlardı. Hepimiz şaşır kalmıştık. Bense; bu heyecanlı, ihtiraslı ve kendisini kontrol edemiyen yarıktan biraz ürkiyordum. Fakat Sebastian onu bizlerden daha iyi anlıyor gibiydi; ona karşı çok sabırlıydı. (Friedemann dilediğiz ondan nefret ederdi.) Paolo çok garip şeyler söyler ve yapardı, Bir gün koşarak odaya girdi; her günden daha çılgın bir haldeydi; kendisini yere attı; boylu boyunca hahya uzandı ve anormal meczup bakışlarla bana bakmaya başladı; ben dikiş sepetimin yanına oturmuşum (Burda oturmuş, dikiş dikiyorsun da kocanın, gökteki meleklere baş eğmiye mecbur olacakları bir musiki bestelediğinden haberin bile yok, değil mi?! diye haykırdı. Ama hangi kadın onu anlayabilir? Onun esvaplarını yama; yemeğini pişir; ona yapabileceğini en iyi şey bundan başkası değil!) Biraz gücümüştim: bununla beraber çok kırgın değildim; çünkü çocuğun aklını oynattığı besbelliydi.

(Paolo, dedim; hocanın karısıyla böyle konuşman doğru değil. Sandığından çok onu seviyor ve anlıyordun.) O anda gözümde sanki birdenbire küçülürümüş gibi göründü; acınacak bir haldeydi. (Beni başıyla, diye yalvarmaya başladı; ne söylediğimi bilmiyorum, Bu musiki beni çileden çıkarıyor; onu o kadar seviyorum ki bu sevgi bana ıstırap veriyor.) Bu sözleri duyunca içimde bir şey uyanı; e-ğildim, kıvrır kıvrır saçlarımı öptüm. Ve (bunun ne olduğunu biliyorum, Paolo) diye mırıldanmaya başladım. O günden sonra onunla dost olduk, Ama uzun zaman aramızda kalamadı, O kış soğuk aldı, hastalandı ve öldü. Onun bu dünya için yaratılmış olmadığını düşünmekten kendimizi alamadık, Çok heyecanlı, çok ihtiraslıydı; çabuk kızardı; çok dengesizdi, Bununla beraber hastalığının son günlerinde çok yumuşak huylu ve hatta sabırlıydı, Ölümü Sebastian'a çok koymuştu, Her işi bırakır, bu gencin başucunda saatlerce bek-

1934 te çektiği bir resmi

lerdi; can çekişen Paolo'nun hummalı eli elini bırakınca, dizlerindeki partisyona bir şeyler yazmaya çalışırdı. Bir gün ona bir fincan sıcak süt götürmek için odasına girmiştim; yüzünde tatlı bir gülümsemeyle bana: (Hiç bir zaman böyle mutlu olmadım) demişti. Sebastian'ın eli onun zaif ve kupkuru eli içindeydi; bundan garip bir memnuniyet duyuyorduk; o vakte kadar yüzünde böyle bir ifade görmemiştim."

Bunca verimli günlerini geçirdiği masasının başında Mahmut Ragıp, ağzında piposuyla bütün bu okuduklarımızı su içeri gibi dinlerdi. Bitirdikten sonra yüzüne baktım, Gözleri buğulanmıştı; boşanmaya hazırды.

Ömrünün son aylarındaydı. Tatil için geldiği Bozdoğan Kemerindeki evinden artık ayrılmıyacağı, "Emeklilik yaşı geldi, çatı" diyordu, Yazmak istediği ve yıllardır dokümanlarını biriktirdiği bir eser vardı: Tanzimattan günümüze kadar Türk Musikisi. "Kendime gelmez, diyordu, ilk isim şu yıllanmış dosyaları açmak olacak." On beş yıla yakın bir zamandır hazırladığı bir kitap daha vardı: İzmirde Musiki. Bunun ayrı bir dosyası bir kenarda duruyordu, Gene bir gün haftalık ziyaretimin sonunda evin emektar kızına seslendi, Bitişik çalışma odasında kendi eliyle hazırladığı paketi, uzandı, kanapenin yanına getirmesini rica etti. (O emretmez, daima rica ederdi,) Sicimle bir kere daha bağlamasını ve ağır olduğu için ona göre pakete düzen vermesini öğütledi. Sonra dönüp bana: "Bu, İzmirin Kitabı, dedi, İçinde düzgün notlar da var. Bir çok belgeler, fotoğraflar, emanet yazılar v. s. Bu kitabı sen tamamlayacaksın, Sahipleri ve adresleri yazılı olan ve emanet alınmış olan fotoğraf ve yazıları işin bittikten sonra yerlerine gönderirsin. Kitap basılırsa ön yazıda rahmetli dostun Mahmut'un da adını anarsın," Onun bu sözlerine gücendim, Gücencikliğimi de "böyle konuşursan bir daha gelmem" diye belirttim. O başını salladı ve "Sen benim dediğime bak" diye bir kaç kere tekrarladı, Ölmü önceden kestiren, onu soğukkanlılık ve tevekkülle karşılayan insandı o.,,

(*) Anna Magdalena Bach'ın Hatıraları: Çeyiren: Fikri Çiçekoğlu, Ses ve Tel Birliği yayınları: 1958.

MAHMUT RAGIBIN ÖLÜMÜ KARŞISINDA

Yazan: Yusuf Ziya DEMİRCİOĞLU

yordu. Bu eserin neşrinden sonra artık Mahmut Ragıp, Konservatuvarın folklor kısmındaki çalışmalarına fiilen maledilmiş ve şark vilayetlerine yapılacak dördüncü ana-dolu halk türküsü ve oyunları tetkik heyetine iştirak yolları açılmıştı.

15 Ağustos 1929 da İzmir vapuruyla İstanbuldan ayrıldığımız zaman artık Mahmut Ragıp bey beş kişilik heyetin bir numarası gibidir. Bu yolculuk onda o kadar sevinç ve heyecan uyandırmıştı ki bilmem hakikat mi, hayal mi, diye kendi kendine söylüyordu. Çünkü yıllardanberi uğruna uğraştığı, fikir ve kalem yürüttüğü ülkü tamamen tahakkuk etmiş ve kendisi de bunun icracıları arasına girmişti. Aynı zamanda bu seyahat diğer evvelki üç seyahata nazaran daha zengin, daha kuvvetli, madde ve malzeme bakımından diğer yıllara nazaran çok farklı idi. Halk türküsü ve oyunlarını kendi dekorları içinde çalan ve okuyanların aletlerini, tavırlarını toplu bir halde tesbit etmek için film operatörü bulunuyordu. Bundan başka folklorun diğer sahalarında mukayeseli tetkikler yapmak için Üniversite Türkiyat Enstitüsünden Abdülkadir bey de heyet arasına girmişti.

Sakin bir havada İstanbuldan ayrılırken Mahmut Ragıp bey intibalarını şöyle anlattı: "Temiz ve büyük bir vapur, çarşaf gibi düz bir deniz, hep neşeliyiz. Vapur ilerledikçe yeşillik artıyor, sırtlar yükseliyor. Bulutların geçtiği tepeler gittikçe artıyor, büyüyor.,,

Zonguldak, Sinop, Ordu, Giresun tetkiklerinden sonra 19 ağustos akşamı Trabzondayız. Bu geçilen yerlere ait ihtisastını Mahmut Ragıp bey şöyle anlatıyor: "Giresun'un, Ordu'nun, Sinop'un tabii güzelliklerinin hafızamıza naksettiği hatıralar ebediyen silinmeyecek. Hele Sinop'un Boyabat'ı ile Gerze havalisi folklor bakımından çok alâka çekicidir.

19 Ağustos akşamı Trabzon'dayız. Mahmut Ragıp buradaki intibaları da şöyledir: "İlk tesadüf ettiğimiz sazıcı Vehbi dayı çok zengin bir folklor hazinesi. Artık türkülerini fonografa ve filme almağa başladık. Trabzon valisi çok iyi ve anlayışlı bir zat, birinci tetkik seyahatinde Sivasda vali iken bizim müdür beyle tanışmışlar, dost olmuşlar, bu vaziyet bizim işimize çok

Her fani gibi Mahmut Ragıp da öldü. Bu ölüm daha Mehmet Halidin acısını unutturmayanlar ve bıraktığı boşluğu düşünenler için iki katlı bir matem oldu. Ölenlerin yerleri doldurulabilse sağlıklarında yaptıkları feragat ve fedakârlıklar tamamiyle takdir edilse geride kalanlar için teselli olurdu. Mahmut Ragıp gibi ömrünün yarısından fazla bir zamanını folklor çalışmalarıyla tüketen ve gelecek nesillere bol bol madde ve mahsul bırakan bir değerli varlığın ziyat karşısında ne kadar yas tutulsa yeridir.

Kadırcınas T, Folklor Araştırmaları mecmuasının Mahmut Ragıp Kösemihal için çıkaracağı sayı için yazı yazmam hakkında mektubu aldığım zaman üzerine uzun yıllar yapılmış olan hatıralarımı yoklamağa başladım. Şu anda Şehzadebaşındaki eski konservatuvar binasının Şehzade camiine bakan penceresi önünde Mahmut Ragıp'la beraberiz. Millî Mecmuada folklor araştırmalarını yazımlara ait yazılarını bana göstermektedir. Mürdivenleri çıkarken hayli yorulmuş, terli ve telaşlı idi. Bana:

Müdürim! Müdürim! Ümit sizde. "Şimdiye kadar böyle yazıları yazanlar bu mevzuları konuşanlar çok olmuş. Harekete geçen, iş yapan kimse çıkmamış. Ufak tefek kimildanmalar da, çalışmalar da hep İstanbulda kalmış. Anadolu içerlerine girememiş,, dedi .

31 Temmuz 1926 da cenup vilayetlerimize ilk tetkik seyahati başladığı vakit artık o neşriyatının tesiri ve arzularının tahakkuku karşısında fevkalâde bir sevinç ve gurur içinde idi. Durmadan sıra ile devam eden Orta ve Garbi Anadolu seyahatlerinin cereyanını ve neticelerini takip ve tesbit ediyor, bu seyahatlara ait vesikaları topluyordu. Üçüncü seyahatinin sonunda bana: Müdürim! "Artık bir kitaplık oldu. Bunu bastırılm, fakat benim maddî bakımdan buna gücüm yetmez. Siz bunu da yaparsınız! Ben çalışmağa hazırım,, dedi. Ben bunun Konservatuvar neşriyatı olarak bastırılabilirliğini söylediğim zaman boynuma sarıldı. Ve bu kitaptan yüz tane bana verirsiniz Avrupada ve memleketteki folklor meraklısı tanıdıklarına veririm. Bu da Konservatuvar için güzel bir propaganda olur,, dedi. O da kabul edildiği vakit: "Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz" adlı eser basılmış olu-

der ve çok üzülürdü, Birgün bana gene ağlıyarak şöyle demişti: (Halil Bedi, kardeşim, Alaha şükür Türk olarak doğdum, Türk olarak yaşadım ve çalıştım ve gene Türk olarak öleceğim) o Türklüğe bu kadar bağlı, kendisini bu kadar Türk hisseder bir insandı, o adeta Muhteşem Süleyman çağının azametli, mağrur Osmanlı, Türk bir ferdi idi (Koca Osmanlı ve Türk milleti bunu küçük milletlerden alamaz, o verir) inancında idi. Kültürümüz'e ilgili çalışmalar yapan yabancı müzikologların, müzik müstegriklerinin yazdıkları şeyler için (onların hepsine inanma kardeşim, yanlış yazıyorlar, bizi gereği gibi anıyamıyorlar, biz kendi millî işlerimizi kendimiz halletmeye mecburuz) derdi. Çok haklı idi, Yabancı bir dilde çıkmış bir müzik aletleri lügatinde (Bağlama) için Arap, Kafkas tanburası, (Kaşık) için acemce tahta kastan yet denilmişti. Musikwissenschaft yayınları olarak böyle şeyler çıkmıştı ki insan bunlara kah kaha ile gülerdi, bir yabancı bundan 50 - 60 yıl önce Güney Anadolu'da halk türkülerimizden bazılarını plâğa almıştı, 12 yaşında bir Ermeni çocuğuna söylenen Türküleri başka sözü ona bilg'inler notaya almışlardı, ama ne nota. Ashında 9/8 ölçüde yaratılmış olan (Mehmedim Mehmedim gel yat dizime) türküslü eksik ölçü ile 2/4 lük ölçüde istinsah edilmiş. Zeynep türküslü 3/8 ölçü ile, 9/8 ölçülü (Çiğvelî kızın halleri) 3/4 ile, 9/8 vurulmuş (Mecbur oldum ben bir çitle) şarkısı 4/4 ile, 5 veya 10 vurusu (Şebabet gitti el den) şarkısı 2/4 ile. (Türkîdara giderken) şarkısı sol tonunda fakat mi bemo'süz olarak notaya alınmış ve sonra bu fahiş hatalı sevelerden usul ve dizilere ait sözüm ona ilmi sonuçlar çıkarılmıştı. Bu ilim namına yapılmış rezalethen başka bir şey değildi. Bunları ve buna benzer şeyleri konuşur, yabancıların bizi ve kültürümüzü çok yanlış anladıklarını, kendimizi gene kendimiz tanımak ve tanıtmak zorunda bulunduğumuzu görüşürdük.

Mahmut çok ulus ve yurtsever bir insandı. O bir müzik Türküyatçısı, müzikte Türkçü bir insandı, Onun esas vasıflarından biri bu idi. Diğer taraftan yayınlanan eserleri ve makaleleri, broşürleri ile uluslararası bir değer ve hüviyet kazanmıştı, Çeşitli vesilelerle Hornboster, R. Lachmann, Curt Sachs gibi yabancı müzikologlarla tanışmıştı, onlarla muhabere ederdi. Çeşitli müzik lügat ve ansiklo-

pedilerine adı geçmişti, Memleketimizi ziyaret eden yabancı bilg'inler onu arar, bulur, ondan faydalanırlardı, Bunlardan birini, bir İngiliz uzmanını geçen yaz tatilinde ben evime götürdüm, kendisiyle tanıştırdım, bu yabancı Türk halk sazları üzerinde bir etüt yapmak için memleketimize gelmişti, Mahmud'a ilk sorusu (Türk müzik aletleri konusunda Türkçede en eski kaynak hangisidir?) oldu ve sorular birbirini takibetti. Müzik folklorumuzla ilgili yabancıların yazdıkları eserlerde Türkiye'den gösterdikleri kaynakların başlıcaları Gazimihal'e aittir. Meselâ F. Hoerburger, Regensburg'da basılan (Davul Oyunu) hakkındaki broşüründe Gazimihal'in çeşitli yazılarını kaynak olarak göstermiştir. Rus yazarı Belayef (Halk müzik aletlerini ölçmek için Rehber Moskova 15 Şubat 1931) adlı eserinin ön sözünde şunları yazmıştır: (Bu ön sözü bitirirken bu alandaki çalışmalarına şüphe ve bu şekilde yardım eden Dr. Prof. Hornbostek — Berlin —, Prof. Mahmud Ragıp Bey'e — İstanbul —, teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim),

Belayef gibi daha başka yabancılar da Mahmud'u tanır, onunla mektuplaşırlardı, Bir kongrede Macar Müzikoloğu Sabolci Bense ile tanıştığım zaman derhal Mahmud'u sormuştü, eserleri hakkında düşüncelerini açıklamıştı. Paris'ten hocası E. Borrel (La Musique des Origines A Nos Jours) adlı esere yazdığı Türk Müziği monografisinin sonunda Türk müzikologları olarak Rauf Yekta, Dr. Suphi, H. S. Arel, Adnan Saygun, Vahit Lutfi Salcı ve Mahmud Ragıp Gazimihal isimlerini saymıştır. Gerçekten Mahmud son zamanın kendisini sırf müzikolojiye vermiş Türk müzikoloğu idi, Onun yazdıkları yabancı basında da yer alıyordu, meselâ (Ikhğ) adlı kitabı (International Folk Music Journal) de bahis konusu edilmişti.

Mahmut diğer taraftan yabancıların hakkımızdaki yanlış bilgi ve inançlarını fırsat buldukça çürütmeyi de vazife bilmiş, meselâ bu cümleden olarak Saraybosna Folklor Enstitüsü için Fransızca olarak hazırladığı broşürün başlığına "Vil'ovcan gibi bilg'inlerin Türk organografyası konusundaki yanlışlarını açıklamış ve düzeltmiştir. Bu bilg'in bizim Bağlamayı (Enfant = çocuk) kelimesiyle tercüme etmiş ve meselâ (Kemance-i Rumi) yi Yunan müzik aleti olarak kaydetmiştir. Bu, Celâleddin-i Ru-

miyi Yunanlı olarak göstermekten farksızdı. Basılmış eserlerinin başlıcaları: (Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz — 1928). Bu kitap İstanbul Belediye konservatuvarının Müdürü Yusuf Ziya Demircioğlu zamanında, onun başkanlığı altında yaptığı derleme gezileri üzerine kaleme alınmıştır. (Şarkî Anadolu Türküleri ve Oyunları, 1929) — Bu kitap kendisinin bizzat katıldığı 1929 yılı Doğu derleme gezisi üzerine yazılmıştır ki Mahmud bu gezide bizde en saf yarım tonsuz pentatonik örneği olan bir ezgiyi notaya almış ve bu kitaba koymuştur. Kitap Erzurum seyahatinin raporu halindedir, — (Türk Halk musikisinin tonal hususiyetleri meselesi, 1936) bu broşür o günlerde Ahmed Adnan Saygun'un çıkardığı (Türk Halk Musikisinde Pentatonizm) adlı broşür üzerine yayınlanmıştır. (Bela Bartok ve Eseri 1936) — bu ufak broşür de Belâ Bartok'un 1936 da Ankara Halkevinde 3 konferans vermek üzere Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Ankara'ya davet edilmesi münasebetiyle kaleme alınmıştır. 1937 de yayınlanan Ferruh Arsunar'ın (Anadolu Pentatonik melodileri hakkında bir kaç not) adlı broşürüne yazdığı ve bu broşürün üçte birini tutan ön söz de bir inceleme eseri gibi anılmaya değer. (Balkanlarda Musiki Hareketleri, 1937), (Türkiye — Avrupa Musiki Münasebetleri, 1939), Hulfisi Karsel'e beraber (Ankara Bölgesi Musiki Folkloru, 1939) — Bu kitapta Klâsik Türk musikisi perdeleriyle, çeşitli bağlama sazlarındaki perdelerin Savart ölçüleri verilmiştir, ölçüler E. Borrel'e yapılmıştır. (Bursa'da Musiki, 1942), Konya'da Musiki, 1948), Türk Askeri Müzikalar tarihi: 1955), (55 Opera, 1958), (Asya ve Anadolu Kaynaklarında Ikhğ, 1958), (Musiki Sözlüğü, 1961), ayrıca bir müzik tarihi, yerli ve yabancı dillerde başka yazılar ve broşürler. (Türk Halk musikilerinin Menşeyi ve nusisuyetleri ve Türk Halk oyunları) T, T, T, Cemiyetinin (Türk Tarihinin Ana Hatları) için hazırlanmıştır. Türk Tarih Araştırma Kurumunda Türk pentatonizmi konusunda Rauf Yekta ve Ali Rifat beylerle aralarında büyük münakaşalar geçmiştir. Türk Tarih Kurumunun 10/5/1933 tarih ve 87 sayılı toplantı zaptında reis'in şu sözleri ve kararı yazılıdır: (O halde Rauf Yekta beyin tenkidinin ve Ragıp beyin buna yazacağı cevabın tab'edilerek dağıtılması ve ondan sonra münakaşası

teklifi vardır, kabul edenler ellerini kaldırsın) bu teklif kabul edilmiştir. Mahmud buna (Tenkidi Tenkid) başlıklı uzun yazısıyla cevap vermiştir. Macar Müzikoloğu Szabolcsi çıkardığı özel bir risalede Gazimihal'in kitapları ve pentatonik mevzularını bahis konusu etmiştir.

(Descriptions d'Orgues per des auteurs turcs et persans) başlıklı etüdü, Paris Revue de Musicologie dergisinin 1929, 30, 32, 36 yıllı sayılarında tefrika edilmiştir (La Musique Eupéenne en Turquie) adlı etüt 1927 de Le Monde Musical dergisinde tefrika edilmiş, iki kısmı Moskova Müzik dergilerinden birinde Rusçaya çevrilerek yayınlanmıştır. Mahmud 1927 denberi Fransız Müzikoloji derneğinin, son yıllarda da I,M,F,C'ün muhabir azası olmuştü. Macarca (Zenei Lexikon) müzik kamusunda Türk müziğine ait bazı yazıları Dr. Konos'un tercümesiyle neşredilen bazı yazıları da eski Türk tebeası Papazoğlu'nun Yunanca tercümesiyle Atine gazete ve dergilerinde yayınlanmıştır. Fransızca olarak kaleme aldığı (Aperçus prémimaires sur L'Origines Asiati ques de quelques instrument de musique turcs) broşürü Fransızca ve Boşnakça olarak Saraybosna folklor enstitüsü yayınları arasında basılmıştır. Mahmud'un belli başlı eserleri yabancı basında da yankılar yapmıştır, meselâ (Ikhğ) İngiltere International Folk Music Journal dergisinde bahis konusu edilmiştir.

İlk sayısı 1935 Eylülde çıkmış, Nureddin Şazi'nin yayın müdürlüğünü yaptığı aylık (Müzik ve Sanat Hareketleri) adlı derginin Mahmud mihveri idi, bu sanat dergisi adeta Anadolu ve Orta Asya Türk müzikleri dergisi hâlini almıştır. (Türkiye Harici Türklerde Musiki) başlığı altında ve diğer başlıklarda çok değerli Türkçü yazılar çıkmıştır. Mahmud çok Türkçü ve Türkçeci bir insandı. Bir tarifte İstanbul'da bir de Opera kurumunu kurduğunu hatırlatalım, Bir zamanlar İstanbul liselerinde, Sonra Ankara Musiki Muallim mektebinde, daha sonra da uzun yıllar konservatuvarda hocalık yapmış olduğunu da unutmuyalım. Mesleğe bu kadar hizmet etmiş bir insan olan Mahmud'da haklı olarak yazafesini başarı ile yapmış insanların rahat ve huzuru hissolunurdu. Ölümden korkmazdı. Uhdesine verilmiş melekete ve ilim görevlerini, hayat ve meslek vazifelerini başarıyla yapmış, derlenmiş toplanmış, bu suretle mukadder akibete tevekkülle

Büyük Acı :

YEGANE MÜZIKOLOĞUMUZU KAYBETTİK

Yazan: Prof. Dr. Bülent TARCAN

Mahmut Ragıp Gazimihal hocayı toprağa vedik. Bozdoğan kemerindeki mütavazı evinin bir odacığında göçüp giden bu değerli varlık cisim ile birlikte müzikolojinin bizdeki tek otoritesini de götürdü.

Müzik âleminde virtüöz, opera sanatkarı, orkestra şefi ve kompozitör, halk denilen muazzam kitlenin alkış, takdir ve buketlere bezendiği kimselerdir. Muzikolog ise sessiz ve gösterisiz köşesinde for-masyon yönünden çok daha zahmetli ve nankör yollarda ömür tüketmiş bir sanatkar dervişin kemali ile bütün harici gösterilere sırt dönerek yazar ve çabır. Onun emekleri pratik anlamda kendine değil bahsettiklerimizin işine yarar, Yâni tam bir feragat mesleğidir.

Profesör M. Ragıp Gazimihal işte bu tip bir insandı, Türk müzik literatürüne üç binden fazla makale, on tanesi hazırlanıp basılmamış yirmi beş cilt kitap hediye et-

intizar eden bir ruh haleti içinde yaşıyordu. Artık ahrete göç edebiliirdi. Uzun bir yolcu, luğa çıkacak kimselerin fazla, lüzumsuz eşyalarını ve işlerini tasfiye ettiği kabilinden o da içinden alacağını almış, artık kendisine lüzumu kalmamış ve fakat başka konularda belki başkaları da faydalanır ümidiyle birçok kitaplarını yakın arkadaşlarına hediye etmekten büyük zevk alırdı.

Bir taraftan da yeni çalışmalara hazırlanmış bir durumda idi. (İnşallah kalkar kalkmaz tekrar çalışmaya başlayacağı, yeni konularını var. Kaynaklarını hazır) derdi, yazık ki bu, gerçekleşemedi ve biz kim bilir ne değerli yeni eserlerden mahrum kaldık. (Kopuz) hakkındaki kitabını baskıya verilecek şekilde hazır bir durumda eski ve değerli arkadaşı Adnan Savgun'a teslim etmiş olduğunu söylemiş ve Kopuz'u mutlaka ve çok dikkatle okumamı tenbih etmişti. Bu eserlerin de biran evvel basılmasını candan temenni ederiz.

Önce'leri ufak çalışma odasında oturur, görürsürdük, bu odanın her tarafı kitap dolu idi, sonraları evin büyüğe misafir odasına geçti. bu odada bir de divan vardı, arasıra o divana uzanır, dinlenirdi, gâh kalkar, gâh yatardı. Gün geldi bu divanda yattı kaldı ve artık oradan kalkamadı. En son onu ölümün-

ti. Son çıkan musiki lûgati hakkında da ölümünden pek az önce bir yazım çıkmış ve orada üstadın tükenmeyen çalışma enerjisinin daha uzun yıllar devamını dilemişim. Ne yazık ki sade benim değil, bütün Türk müzikçilerinin de isteği olan bu dilek yerine gelmedi.

M. Ragıp Gazimihal 1900 de İstanbul'da doğmuş olup Dr. Binbaşı Yusuf beyin oğludur 1920 - 26 sene'lerinde Berlin ve Paris'te (E. Rore'n yanında) tahsilini yapmış ve yurda dönünce Devlet Konservatuarı öğretmeni olarak 25 sene devamlı çalışmıştır. Bugünün bando müzisyenleri dahil büyük bir sanatkar gençlik kitlesi onun talebesidir. Çok mütevazı, açık el'i ve açık kalpli olan hoca durmadan eser yazmış ve bunların bir kısmı da yabancı dergilerde yayımlanmıştır. Yayınlanmayan birkaç eseri de ilgi ve vefa beklemektedir.

den bir gün evvel, ziyaret günüm olan Salı günü öğleye doğru ziyaret ettim, aynı divan da arkası üstü, boylu boyunca uzamış, büyük gözleri tamamen fersizleşmiş, göz kapakları gayet ağır inip kalkıyordu. Çok bitkindi, komaya girmek üzereydi, korktum, korkmuş sonuç yaklaşıyordu, kucagında zarfı açılmış bir mektup duruyordu, onu açtım yüksek sesle kendisine okudum, mektup Ankara'dan bir dostundan geliyordu, beni anlayıp anlamadığını, sesimi duyup duymadığını bilmiyorum, (Haydi artık uyu, rahat et, ben gene gelirim) diye kalktım, onu öptüm ve ayrıldım. O günün ferdası, Çarşamba sabahı saat yedi sularında (13/XII/1961) sessiz sedasız, adeta derin bir uyku içindeymiş gibi ızdırap-sız bir şekilde gözlerini hayata yummuş, Allah gani gani rahmet eylesin.

Ankara Devlet Konservatuarı bir müdür yardımcısı ve iki öğrenci temsilcisini bir çelenkle cenaze törenine gönderdi. İstanbul Belediyesi Konservatuarı da gene bir müdür yardımcısı ve bir ksm öğrencisi ve bir çelenkle törene katıldı.

Mahmut, Koca Türk Mahmut, Koca Türk Müzik Bilgini, memleket ve ilim vâzifelerini tam bir başarıyla ifa etmiş insanların huzuru içinde ebediyen rahat uyu, sana ne mutlu.

Saz ve Ses Dünyamızdan Çizgiler:

MAHMUT RAGIP GAZİMİHAL

Yazan: Mesut CEMİL

Mesut Cemil'in bu konuşması İstanbul radyosunda 20 Ocak 1962 günü yayımlanmıştır.

Mahmut Ragıp 1904 de babası Dr. Yusuf Gazimihal, 1929 da ablası Mediha, eniştesi Şekip Ragıp ve ablası Mediha ile evlerinin bahçesinde Tunç, amca çocukları Nurettin Şazi ve Hatemi Kösemihal'le

Muhterem dinleyiciler,

"Saz ve ses dünyamızdan çehreler,, adını taşıyan bu sohbet saatimizin yüzü bir akşam yine taze bir hüznle gölgeleniyor. Geçen hafta bugün, ses dünyamızın bir aziz çehresi daha ahiretekilerin safına göçüverdi. Adı: Mahmut Ragıp Gazimihal.

Bu merhûm, işte 61 yaşına kadar dayanmış olduğu halde hiç bir zaman, herhangi bir sahnede görünmemiş, eşsiz yıldız, büyük sanatkar filân diye adı çıkmamış olduğundan dolayı, geniş kalabalık, hele genç kuşak tarafından tanındığı pek şüpheli bir musiki bilginidir. Onu yalnız musiki ile uğraşanların bir kısmı, yazarlarımız, musikiden başka sanat kollarına mensup olanlarımız ve genel olarak Türk kültür ve fikir alanındaki seçkin insanlarımız ve bazı batılı meslek adamları, tarihçiler, folklorcular tanırlar.

Nurullah Taşkıran gibi, Türk opera sahnelerinin bir numaralı öncüsü ve bütün bir neslin hocasını bile bugünkü gençler bilmi-

yorlar. Nurullah'ın ölüm yıldönümü dolayısıyla yaptığım bir sohbetten sonra, o gençlerden yalnız bir kişi, bir genç kız, o da: tesadüfen ve manasını tam anlamadan dinlediği konuşmanın sonundaki sesi merak etmiş, bana: "kimdi o güzel ses?," diye sormuştu da. Hiç dinlemeyen, hiç sormayanlara göre, bu genç Konservatuar öğrencisini tebrik etmek icabetmişti. Şu dakikada korkuyorum ki, Mahmut Ragıp'tan söz açarken, yine yarın bir kişi yolunu çevirip sorar: "Kimdi kuzum, o akşam uzun uzun bahsettiğin Mihâl?.."

Bir musiki yazarı, bir bilgin, bir tarihçi, bir folklorcu, bir müzikolog, bir öğretmen. Bunların hepsi bir meslek adamının arkasından söylenecek tabii şeyler. Mahmut Ragıp bunların hepsi ama onu ve onun gibileri bir çırpıda anlatmak için Ahmet Kudsi Tecer'in bir cümlesi yeter. Kudsi Tecer, o sözü geçen perşembe günü Eyüb'üm bir tepesindeki mezarlıkta kulağıma söyledi: "Yalnız bir kitabının adı, otuz seneden faz-

la bir zaman evvel yazılmış bir kitap," dedi, "Adı Anadolu Halk Türküleri ve Musiki istikbalimiz." O zamanki şartlara göre yalnız bu isim bile ne kadar mühtemeldir! Arife tarif gerekmez. Biz Mahmut Ragıbın kim olduğunu kendisinden öğrenebileceğiz. Rahmetli ölümünden bir kaç ay evvel, el yazısıyla bir vesika bırakmış: "Bir gün lâzım olacak Gelenlerden birisine verirsiniz., demiş evlat edindiği genç kıza. Yeğeni Nurettin Şazi Kösemihaloğlu bu belgeyi, Mahmud'un ölümünden sonra ondan alan dosttur ve Eyüpte Nizamettin Nazif, Kudsi Tecer, Hañil Bedi Yönetken, Orhan Borar, Fikri Çiçekoğlu ve Bülend Tarcanla beraber topladığımız, tabutu beklediğimiz bir köşede bize okudu. Nurettin Şazinin müsaadesiyle, buraya aynen aktarıyorum :

BİR KAYIP

Mahmut Ragıp Gazimihal, beş yaşından itibaren babası, musiki meraklısı doktor Yusuf Ragıp Gazimihal'den nota ve keman başlanmış, ömrünün sonuna kadar bu sanatın emrinde kalmıştır. Kader halinde. İdadî tahsiline ve Fransızca öğrenmişliğine ilâveten musiki bilgisini ilerletmek üzere yine babası hesabına Avrupada yıllarca çalışmıştır. Önce Berlinde, sonra Paris'te (1921 - 1929) Birinci Dünya Harbinden sonra Konservatuar tahsili görerek yurda dönüp öğretmenliğe başlamıştır. Tam otuz beş yıl hocalıkta kaldı. Ankaradaki sanatçıların nesli tamamıyla onun öğrencileridir. Subay genç Türk mızıkacıları ve müzik öğretmenlerinden çoğunluk onun da kürsüsünden geçmişlerdir. Kendi isteğiyle 1961 de emekliye ayrılmıştır. Sıhhi durumu sebebiyle 1935 den itibaren keman virtüözluğundan uzak düşerek kendisini büsbütün müzikolojiye vermişti. Musiki ilminin on beş yaşından itibaren meraklı bir araştırmacı kaldı. Yazıcılık hayatının ilk makalesi 1921 yılında çıkmıştır. Öğretmenliğinin tam otuz yılı Ankaranın Cebeci Musiki Eğitim köşesinde geçmiştir. Profesör Mahmut Ragıp Gazimihal 24 meslek kitabı kaleme almış olup bunlardan on beşincisi Musiki / Söz. lüğü adıyla ve mesleğinin ilk terminoloji lüğü olarak Maarif Basımevince çıkarıldı. Kalanları da basılacaktır. Mesleki makalelerinin sayısı üç binden fazladır. Pro-

fesör Mahmut Ragıp Gazimihal, batı basınında da neşriyat yaptı. Muhtelif dillerden meslek ansiklopedilerinde hayatı yazılmıştır. Orkestra ve oda müziği kemancı olarak gençliğinde iş görmüştür. Musiki tarihinde uzman ve hoca idi.

Ufulü sanat dünyamız için zayıttandır. Organografia ve mesleki etimolojiye ait yayımları daima muteber kalacaktır. Mahmut Ragıp Gazimihal 1900 yılında İstanbulda doğmuş olup anası babası Samakoflu Mihal oğullarındandı. Yani onların ataları da Anadolu idi. Dedesi Gazi Kösemihal beyin Dobruca tatarlarından ve Nogay Hanın başlıca beylerinden olduğu, o sıfatla ilk padişah Osman Gaziye karşı Bizansça, güya hıristiyan edilmiş. Esir Tatar ordusu başında gönderilip Mihalgazi nahiyesinden Söğüt'teki Osman beye adamlarıyla iltihak ettiğini Mahmut Ragıp tebliğ etmişti. Evkaf mecmuasında yazmış ve Bizansın saray kronikörü, G. Pakymeresi şahit kaynak göstermiştir. Bu konu tarihçelerimizin meçhulüdür. Maalesfe!

Ailesi adına

Mahmut Ragıp, benim bildiğim kadarı, ölmekten hiç değilse, herkesten fazla bahsetmediği, tam aksine istikbaline ait yazı, çalışma, inceleme projeleri hazırladığına göre, ölümünden sonra yayınlanmaya hazır böyle biyografik bir notu neden yazıp da bırakmış? Demek ki, bir taraftan tabii yaşama içgüdüsunün yanında, ölümün uzak olmadığını da sezmiş, hatta anlamış, hatta kabul etmiş. Çünkü bu el yazısında ince nükteler, şakacıklar, tebessümler bile var. Fransızca öğrenmişliği, keman virtüözlüğü gibi. Herhalde ümitsizlik ve korku yok. Görülüyor ki musiki muharriri olarak çoğunluğun tanımadığı Mahmut Ragıp, başka bir bakımdan, önsezi ile bir medyum gibi, dikkati çeker olmaktadır. Fikri Çiçekoğlunun anlattığı bir olay da müzikolog Mahmut Ragıbın yanında ruhlarla temas edebilen bir Mahmut Ragıbın varlığını zannettiriyor. Fikri Çiçekoğlunun anlattığı şudur: Mahmut Ragıp bir gece rüyasında atası Gazimihal'i görmüş. Ama yakından, âyan beyan, kaşına gözüne, rengine, bütün çizgilerine varıncaya kadar bir görüş. Uyandıktan zaman da, birçok rüyalarda olduğu gibi, o hayali unutmamış, aksine daha net, daha

gerçek gibi hatırlamakta devam etmiş. Bunun üzerine Ankara Devlet Konservatuarındaki öğrencilerinden, aynı zamanda ressam olan Şamil Agun'a rüyadaki adamı tarif etmiş. Şamil Agun da onun yardımıyla ve devamlı tarif ve ikazlarla Gazimihalin bir portresini yapmış. O portre şimdi rahmetlinin evinde ve ailesindedir.

Mahmut Ragıbın 24 cilt kitabı ve binlerce makalesi üzerine umarım ki yetkili arkadaşlarımızın yazıları çıkacak ve bundan sonraki muzikoloji çalışmalarımızda eserlerinin değeri daima belirecektir. Bu itibarla bu akşamki sohbet çerçevesi için de biraz bu kırkbeş yıllık dostuma dair hatıralar vermeğe çalışacağım.

Birinci Dünya Harbinin içinden beri tanırım onu. Tanışmamızı o sağlamıştı. Fahri Kopuz'un Veznecilerdeki müzik mağazasında oturuyordum. Kolunda keman kutusu siyah Lavalyer kravatlı, kelebek gözlüklü, tıknazca bir delikanlı girdi. Yüzünde kendiliğinden bir hafif, devamlı gülümseyiş var gibi idi. Nazik, terbiyeli, yumuşak bir sesle keman için lüzumlu tellerden birisini istedi. Alışveriş bittiği zaman oradan ayrılmak istemiyormuş gibi bir halini sezdim. Fahri Kopuz:

"— Pederiniz doktor bey nasıllar? ", diye sordu. O teşekkür etti, münasip bir cevap verdi. Ama yüzüme kaçamak bakıyor. bir şey söylemeğe hazırlanıyor gibi duruyordu. O zaman Fahri Kopuz bizi tanıştırdı. Birdembire Mahmut Ragıbın ne demek istediğini anladım. Meğer benim de istediğim o imiş: sadece birbirimizi tanımak. Övlece oracıkta, sanki uzun yıllardanberi arkadaşımız da bir zaman fasılasından sonra birbirimizi tekrar bulmuşuz gibi, anlataverdik; dükkândan beraber çıktık, Şehzadebaşında kolkola yürüdük, Saraçhane kösesindeki Sokrat eczahanesinin kapısından girdik. Babası doktor Yusuf Ragıp bey orada oturuyordu. O vakitler her eczahane, semtin doktorlarından birisi bulunur, otururdu. Hastalar eczahaneye gelir, doktoru da kolayca bulmuş olurdu. Doktor Yusuf Ragıp beyin makarrı da o eczahane idi. O zaman (Eczahane Sokrat) denirdi.

Elini öptük, oturduk. Şimdiki birçokları gibi doktor Yusuf Ragıp bey de musikiden anlıyordu, bu sanatı seviyordu.

Mahmut Ragıp 1936 da

Oğluya arkadaşlığımıza pek memnun oldu: "Sen de benim oğlunsun! ", diye iltifat etti ve ikimize de mutlaka Avrupaya gitmemiz, musiki tahsilini orada yapmamız öğüdünü verdi: "Ben Mahmudu göndereceğim. Sen de bir çare bulmalısın, buluruz inşallah." dedi. Mahmut Ragıp o sıralarda Şehzadebaşındaki eski tiyatrolardan birisinde oynanan (İstanbul Efendisi) operetinin karma orkestrasında ve mızıkalı İsmail Hakkı beyin idaresinde keman çalmakta idi. Birkaç sene sonra babasının tavsiye ve işaretiyle uyararak, o Şehzadebaşından, ben Aksaraydan ayrıldık ve Berlin şehrinde buuştuk. Babasından adresini aldım, onu orada buldum.

Yığın yığın kitap dolu odasında bir zaman oturduk. Sonra bizden çok evvel Berlinde çalışmakta olan rahmetli viyolonist Ali Sezim'i görmeğe gittik. Ali Sezim bir taraftan profesör Flesch'den ders alıyor, bir taraftan hayatını kazanmak için, geceleri bir lokalde keman çalıyordu.

Üçlü gruba viyolonist İzzet Nezihi Albayrak da katıldı. Mahmut Ragıp (Stern) Konservatuarına devam ediyor ve müdür (Alexander von Fiehlitz)den de ayrıca nazariyat, armoni ve orkestra sefligi dersleri alıyordu. Kemani ikinci planda bırakmış gibi bir hali vardı. Kendisi, hal tercümesinde kemandan 1935 de sıhhi sebeplerle ay-

rıldığını söylüyorsa da, bu ayrılış benim bildiğime göre, daha belki on sene evvel - dir. Sanıyorum ki bu bırakışta sıhhi sebeplerden ziyade bir musiki âletini gereği gibi çalmak, onunla uğraşmak için lüzumlu enerji, pratik beceriklilik yerine, daha ziyade sükûnet içinde kafası'ne çalışmak, okumak, yazmak ve sanatı tahlilci ve pasif bir p'andan tatmayı istemek gibi ruh hallerinin rolü olmuştur. Keman virtüozüğü belki bir güzel rüyası idi; fakat onun yerine musiki yazarlığı gerçeğini koydu. Nitekim daha o zamanlarda henüz bir öğrenci iken bile dikkati çeken müzikolojî eti'd'erine girişmiş. bu yüzden o devrin müzikolojî alanında meşhur adamları olan Johannes Wolf, Kurt Sachs von Hornbostel, Robert Lachmann gibi şahsiyetleri tanı - mış. onların ilgilerini çekmişti. Beni de bu adamlara tanıttı. Türk musikîsi ve Türk folkloru hakkında bunların hepsi pek ziyade alâkalı idiler. Öv'e ki Mahmut Ragıp bu delâleti sayesinde asıl çalışmamın dışında o adamlardan birçok yeni şeyler öğrendim ve Berlin Üniversitesinin fonografinde asistanlık vazifesi bile aldım. Mahmut Ragıp, hem dost, hem meslek adamı ilgisizlikle bütün bu temasların sonucu olan gelişmeleri benim hesabıma son derece memnurlukla takip ediyordu. Kendi yazdığı hal tercümesindeki (fransızca bil - mişliği) dediği Francofil tahsil yapısı dolayısıyla Almandan ziyade Fransız çevresini tercih ettiğini fakat pahalılığı yüzünden Parise gidemediğini, üzülerek söylüyordu. Daha sonra buna muvaffak oldu ve Pariste Scala Cantorum'da ve ayrıca profesör Eugène Borrel'in yanında çok verimli şekilde çalıştı. Asıl kuvvetli müzikoloğ şahsiyeti de bundan sonra teşekkül etmiştir. Merhum Mahmut Ragıp Gazimihal, musiki hayatımızda Rauf Yekta bev neslinden sonra yetişmiş ve konuyu bütün derinliği ile meslek haline getirmiş ilk müzik bilginî, müzikolog insanımızdır. Fakat birçok müzikoloğ tiplerde olduğu gibi sanatın kendisine hiç bir zaman uzak kalmamış. belki gençlik yıllarındaki romantik ruhunun bütün temizliği ve titrevislerle, saf ve affiz sanatkar duygularını ölünceye kadar kalbinin en kutsal köşesinde saklamıştır.

Ona bütün dostlarının ve binlerce öğ-

VASIYETNAMESİ

Sekte gibi tabii ecelle veya bir ka - za neticesi ölümüm, yahut ağır hastalığım vukukunda İstanbul'daki evime nakledilmemi isterim. Eyiüp'teki ailem makberesinde yatmak isterim, Nakil masrafım için birkaç yüz lira bu mavi cüzdan dadır. Mutemet bir insanla naklimi, kalan paramın aynen vereseme teslimini rica ederim.

Adnan Saygun'a verdiğim ve bası - lacak olan (Türk Tepgi Çalgıları) ve (Türk Ötgi Çalgıları) başlıklı iki kitabımın, takdiri kadirsizliğe muhavvel, telif bedellerinin vereseme teslimini rica ederim.

(Yurt Oyunları Kataloğu) adlı ve uzun emek vermiş kitabım için Otuz bin lira telif hakkı istiyorum. Bu paramın da vereseme teslimini rica ederim, Her hal - üde üç kitabın da neşri Millî kütürümüz için faydalı olacaktır. (Yurt Oyunları Kataloğu) kitabım Konservatuvardaki o - qamda beyaz kutu içindedir.

Emeklilik ikramiyasının vereseme tes - viyesini rica ederim.

Konservatuvardaki şahsi oda eşya - mın kitaplar kısmı, okulun kitaplığına armağanımdır. Kalan eşyanın evime gön - derilmesini rica ederim, ki bunlar ara - sında aile fotoğrafları da vardır.

İstanbul evimdeki kitaplarım da ar - mağanım olarak Konservatuarımızın ki - taplığına oradan gönderilecektir, bu ci - het hep bilinen eski vasiyetimdir. Bir kaç yüz kitabı oraya evvelce hediye et - miştim.

Nakit imkânlarım sanıldığımdan az - dır: Servet için değil, hizmet aşkıyla çalış - tım. Para tutarlarımın vereseme bek - letmeden verilmesini istirham ederim, Çünkü bir istimlak yüzünden darlığa düşmüştük. Yardımının eksilmesi güç - lüğünü, son paramla kıt kanaat ancak kalıyabilirler. Okulum ve talebeme müteşekkirim, Ankara 5/XII/1960

Devlet Konservatuarı
Prof. Mahmut R. Gazimihal

renoisinin yürekteki duygularına tercüman olduğumu bilerek Tanrıdan rahmet ve gufran diler, elemle huzurumuzdan çekilirim, sayın müziksever dinleyicilerim,

Yazan: Doç. Nurettin Ş. KÖSEMİHÂL

Yarım yüz yılı aşan olayların yükü altında ezilen bu günkü yorgun hafızamdan gerilere git - tikçe olaylar duruşmakta; canlılığından hiç bir şey kaybetmeyen, en ince teterruatın - dan bile hiç bir şey kaçır - mayan taptaze çocukluk ha - fizasının sadıklıkla sakladığı anılar daha dün olmuş gibi birer birer gözümün önünde be - rmetmekte.

Çocukluk anılarına öylesine kaplıyorum ki, o bozulmamış masum, duru, tertemiz çocuk ruhu birdenbire gönlümü sa - riveriyor. Artık dünyayı, ye - niden çocukluğun o duygu he - yecan dolu aklıyla görebiliyo - rum. Ah n'olur bunları anlata - bilsem, kelime kalıplarına dö - kebilsem. Nafile, olmuyor bir türü, katlaşıyorlar he - men.

İşte Mahmut ağabeyimi böy - le hayalle gerçeği birbirine ka - rıştırdığım, dünyayı akıllı duy - guya değil, duygulu akılla gö - rebildiğim, muhayyelenin altın devrini yaşadığı çocukluğu - mun o mutlu günlerinden beri tanırım.

Çocukluğumun dünyayı ma - sallaştırdığı o çağlarda Mah - mut ağabeyime hayranlıkla ba - kardım. Yalnız kemaniyle de - ğil, her şeyle büyülemişti be - ni, o zamanlar.

Musiki sevgisi ondan geç - mişti bana. Onbir yaşlarında kemana onunla başlamıştım. Biraz sonra O Almanyaya git - ti. Ben de hırsla bağlandığım kemanıma bir yıl kadar Zeki (Ün) beyle, sonra da onbeş yıl kadar Karl Bergerle de - vam ettim.

*

Mahmut Ragıp Gazimihal'in gözünün derinliklerinde hep

kemancılık yatmıştı. En bü - yük mülküsü iyi bir kemancı ol - maktı. Çocukluğunda, delikan - lılığında çok emek verdiği, bü - tün sonat ve konçertoları zevk - le ve rahatlıkla çalarak çok - leri bir dereceye ulaştığı hal - de, ne yazık ki otuzundan son - ra bu sazı bir daha eline al - mamak üzere bıraktı .

Beş altı yaşlarında doğu mu - sikisi yolunda başlamış kema - na, büyük istidat göstermiş, yedi sekiz yaşlarında alatur - kada bir harika çocuk olarak (tabir caizse), fasıllara katıl - miş. Ama günün birinde (11 yaşlarında) nasılsa batının çok sesli musikisini duyunca - cezbeye tutulmuş. O gün bugün bir daha alaturkayı ne saziyle çalmış ne de ağzına almış. En sıkıntılı günlerinde bile bu yol - la sağlanacak refah tekliflerini tereddütsüz kesip atmıştır. Ar - tık sadece batı musikisine ver -

mişti kendini. Ölünceye kadar da bu inancından şaşmadı,

*

Bu yazımda Mahmut Ragıp' - ın ne kemancılığından; ne dün - yaca tanınmış musiki yazarlığı yönünden; ne "Türk Halk Mu - sikilerinin Tonal hususiyetleri" (1936), "Türkiye Avrupa Mu - sikisi Münasebetleri" (1939),

"Asya ve Anadolu Kaynak - larında İklig" (1958) gibi çe - şitli çok dikkate değer incele - me.lerinden; ne "Şarkî Anadolu Türküleri ve Oyunları" (1929), "Ankara Bölgesi Halk Ezgi çalgı ve ayak oyunları hakkın - da notlar (1939) gibi Folklorla ilgili araştırmalarından; ne "Musiki Tarihi", "Bursada Mu - sikisi" (1943), "Türk Askerî Muzikaları Tarihi" (1955) gibi musiki tarihîyle ilgili eserlerin - den; ne "55 Opera" (1957), "Musiki Sözlüğü" (1961) gibi el kitaplarından; ne de kırk

Gazimihal, kendisini ölüm gününe kadar terk etmiyen yakın arkadaşı Çiçekoğlu ile

yıldanberi çeşitli dergilerde, gazetelerde çıkan yüzlerce bilimsel yazılarından makalelerinden söz açacak değilim. Sadece özel hayatından bazı anılarını anlatacağım size.

★

Mahmut Rakıp babacan, cana yakın, öyle olur olmaz şeylere aldırmayan, her şeyi hoş gören bir insandır ama hiç belalı olmaz, bakarsınız bazan olmuştuk en ufak bir şey e alınverir. Çatışma da çok ömürdür, Öyle yüzüne çıkışmaz insanın, sonradan yazıyla çatar.

Bir gün kendisini ziyarete gitmiştim, Saatlerce güllüştük konuştuk, aramızda hiç bir şey geçmedi, güzel güzel ayrıldık. Ertesi günü bir mektup aldım, zehir zemberek, Bir sözüme alınmış, veriyiyor, demediğini bırakmıyor. Zavallı Mahmut, çocuk böyle yazıyla kavgaya bayılırdı. İçini, düşünce taşınalıyce boşaltacak bundan daha iyi bir çare de yoktur sanırım.

Bir gün de, Bakırköyündeki gıftılığimsi evlerinde misafiren, Mahmutla babasının böyle bir mektup düellosuyla karşılaşmıştım. Mahmutla babasının (Dr. Yusuf Ragıp) odaları üst katta yanyana, ara duvar da bir kapı var, ama hep kilitli. Onların kapıları aynı sofaya bakıyor, gündüzleri hep açık, Bir gün sofadan baktım Mahmut harıl harıl bir şeyler yazıyor amcam da öbür odada telaşlı telaşlı dolanıp duruyor. Tam geçeceğim sırada, kulağıma bir hışırtı gelir gibi oldu. Bir de ne göreyim bir zarf kaymakta döşemelerde, ara kapının altından sürülmüş. Amcam telaşla zarfı yırttı, okudu, hemen masa başına oturdu, yazmağa koyuldu. Durumu kavramıştım, Şimdi telaşlı telaşlı dolanmak sırası Mahmuttaydı O gün ortalık kararırken tek

rar yukarı çıktım. baktım, düello hâlâ devam etmekteydi,

Bir gün de Ankara kahvehanesinin birinde, bir musikçi arkadaşla eşi, Mahmut ve ben oturuyorduk, Bir ara Mahmut cebinden bir defter çıkardı, bir şeyler yazmağa koyuldu. Eh olur a! aklına bir şey geldi not ediyor dedim. Biraz sonra baktım, yazdığı kâğıdı musikçi arkadaşına gösteriyordu. Yazıyı okuyan arkadaş şaşkın şaşkın: "Yahu Mahmut, bu ne demek" derken, O bir şey söylemeden çantasını aldığı gibi fırladı gitti. Ben de şaşırılmıştım, Uzatılan kâğıda baktım: "Şimdi refikâniz tarafından hakarete uğradım." diye başlıyordu, Mesele anlaşılıyordu,

Yazımı bitirmeden size bir de Mahmut'un Adnan Saygun'dan dinlediğim bir hikâyesini anlatayım. Bundan 30 - 35 yıl önce olmuş bir olay. O sıralarda Mahmut Ragıp Paristedir. Bir yandan keman derslerine devam ediyor, bir yandan da Adnan Saygunla aynı hocadan galiba Eugene Borell'den Armoni dersleri alıyor. Mahmut geceleri, çoğu zaman Adnanın

14.12.1961 de Hürriyet gazetesinde çıkan ölümlü ilanı.

odasına misafir gelmekte, masasının bir kenarına ilgisiz çalınmaktadır. Gene bir gece Mahmutla Adnan böyle masa başında ertesi günün Armoni ödevlerini hazır amaktadırlar. Gece yarısına doğru Adnan dalgin dalgin ödevine uğraşırken, Mahmut un var kuvvetiyle masaya indirdiği yumruğun gü rütütüsü yerinden sıçrar. Bakkar Mahmut hiddetten mosmor kesilmiş avaz avaz bağıyor: "Sen bana baksana. Kendini bir şey mi sanıyorsun sen! Sen bir az piyano çalıyorsan, ben adam akıllı keman çalıyorum. Sen Fransızca biliyorsan, ben de biliyorum, üstelik Alman cam da var. Sen Armoni biliyorsan, ben de biliyorum. Ama neymiş efendim, sen kafanda hazırladıktan sonra yazıyor musun, ben silerek düzeltiyordum yazıyordum, bunda ne varmış. Her yiğitin bir yoğurt yiyeşi vardır. Ben de böyle yazıyorum işte."

Meğer o günü Mahmut Armoni ödevini yazarak silerek epiyi sıkıntıyla tamamlamış. Başlamış Adnanı seyre. Beriki ken di aleminde, her şeyden habersiz, gözünü bir yere dikmiş, sakın sakın duruyor, önündeki kâğıt da bomboş. Bir az sonra alıyor kalemi eline, tasarladıklarını bir çırpıda yazıveriyor. Otuz yaşında kemanını bir daha eline almamak üzere bıraktı. Musiki yazarlığına sarıldı. Avrupa Musiki dünyasının tanığı ünlü bir yazar oldu. Ama istediği gibi bir keman çalıyordu. İç âlemini boğan bu hafakandan sıyrılmak kendini unutmak, kendinden kurtulmak istiyordu. İçkiye sarıldı, bu belki onu, kendinden bir az olsun kurtardı, ama bizlerden vaktinden önce uzaklaştırdı.

HOCAYA AIT BAZI HÂTİRALAR

Yazan: Rıza YETİŞEN

Mektubunuzu aldım, çok teşekkür ederim. Bilhassa merhum hocamıza karşı göstermiş olduğunuz kadirşinaslık ve fedakârlığınızı candan takdir ve tebrik ederim.

Hocanın aramızdan ayrılmasına hepimiz ziyadesiyle üzüldük. Yegâne tesellimiz geride bıraktığı kıymetli hatıraları ve eserleri olacak, O, daima kalblerimizde yaşayacaktır.

Hoca ile arkadaşlığımız 1937 yılından başlar. O'nun sıhhati ve bilhassa yalnız yaşaması (Bekâr oluşu) kendisine candan arkadaşlar bulmasını icap ettiriyordu. Hoca ile herkes arkadaş olabiliirdi, çünkü o, herkesin huyuna göre hareket eder, Kimsenin kalbini kırmak istemez, maddi ve mânevî hiç bir fenalık gelmesini istemezdi; Yumuşak tabiatlı, uysal, olgun bir insandı.

Biz kendisine, sadece hoca derdik, ve bunda da haklıydık. Evet, herkes hoca ünvanını alabilirdi, fakat hoca olamazdı; O hocalık vasfını hakıyla haizdi. Bilgisi, tecrübesi, öğretme kabiliyeti ve bilhassa anut bir öğretme hevesi vardı. İsterdi ki, herkes ondan bir şeyler sorsun öğrensün, bu O'nun en büyük zevki idi.

Hangi taşı kaldırırsan altından çıkar, hangi konuyu sorsan, rahatça hal ederdi; ayaklı bir kütüphaneydi O.

Çok okur, yeni şeyler arar, büyük küçük gözetmeksizin bir şeyler sorar, bir çocuk hevesiyle öğrenmek isterdi, Her bulduğu yeni bir bilgi O'na bir meşe verirdi; öğrenmek isteği O'nun en kuvvetli taraflarından biridir. Folklor konuları onu ziyadesiyle meşgul ederdi. Gezilere katılamaması O'nu çok üzüyordu; Dünyada en fazla arzuladığı şey, Ana doluyu karış görmek, halkı yakından tanımak, çeşitli konuları araştırmaktı.

Gerçi, gezilere çıkamıyordu, fakat benim edindiğim bilgileri O da tamamile öğrenmiş bulunuyordu, Biliyordum ki, seyanatten dönmünce bana her şeyi sorar; ona göre hazırlıklı oluyordum.

Türk halk diline bayılırdı, yeni bir kelime O'nun için büyük bir hazineydi, Onu didik didik eder, kökünü, menşeyini, kullanıldığı mıntıkayı ve ona benzer başka kelimeler araştırır, uzun zaman üzerinde çalışırdı. Gü-

Merhum Hoca, 1940 da Konya Halk Türküleri Derleme gezisinde Silleli İbrahim'den bir türkü plâğı alırken arkadaşlarıyla

nün birinde büyük bir sözlük meydana getireceğini söylerdi, Herkesi hayran ederek büyük ve çok sayıda eserler yazmak başlıca emeliydi.

Amatörlerin yazacakları yazılara yardım etmek, tashih etmek O'na büyük zevk veriyordu.

Hocanın bekâr kalışı, çeşitli çalışmaları ve başarısı bakımından çok faydalı olmuştur. Fakat yaşayışı bakımından üzücü oluyordu, dertliydi, evlenememişti, sıhhati düzgün de değildi; İhtiyarlığı onu çok düşündürüyordu. Öyle ya Ona kim bakacaktı? Evde bir kadın yok, ablası ayrı kardeşi bir şey yapamazdı; Evlerindeki evlâtlık kız, elbet bir gün gidecekti, Maddî bakımdan tedbir alıyordu, her ay mühim bir miktarı bankaya yatırılıyordu. Tekaütlüğünde alacağı paralarla, evlerini yapıtırıp rahatça günlerini geçirecekti. Bu yaşta sonra evlenmesi de çok zor idi; yaşlılara itibar etmiyordu, tazeler de ona itibar etmezlerdi, zaten bunu kendisi de bildiği için böyle bir şeye teşebbüs dahi etmiyordu. Yaş elliye çoktan aşmıştı, herkes gibi o da müşkülpeşent olmuştu, O'nun akrabaları, torun sahibi olmuşlar, fanî hayattan geçmişlerdi bile.

Gençliğinde o da sevmişti, hâlâ da o günleri kalbinde yaşıyordu. Sevgilisi başkasıyla

MEVLA RAHMET EYLEYE

Yazan: Şemsi YASTIMAN

Kültür ağacından bir dal kırıldı
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü
Müzik ilmi için hayli yoruldu
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü.

Hatırlardan çıkmaz gönül hoşluğu
Eserleri aydın eder loşluğu
Gerçek varsa, doldurulmaz boşluğu
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü.

Elindeydi ilimlerin egseri (x)
Folklor tezgâhının usta keseri
Yurduna bıraktı bunca eseri
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü.

Felek nice mümkinatı güç eyler
Dünya nice kişileri hiç eyler
Bir gün Şemsi Yastıman da göç eyler
Mahmut Ragıp Gazimihâl de göçtü.
25 / 1 / 1962

(x) = Egser, büyük çivi, mih.

evlenmiş, Hocayı dertlerle başbaşa bırakıp gitmişti; Kalbi kırılmış, fakat sevgisi içinden akıp gitmemişti. Birgün, kalbinde yaşattığı biricik aşkı ona dönmüştü, fakat heyhat! Hocanın arzusu o değil, yıllarca evvel kalbine soktuğu taptaze, tomurcuk gibi bir "Kız" dı.

Yalnızlığı, iç ve dış dertleri, ihtiyarlık düşünceleri, onu hüsrana sürüklemiş, N. Şevket Taşkıran, H. Namık Orkun gibi akranlarının ölümlü, çok büyük tesirler yapmıştı. "Sıra bana geldi" diyordu. Ayrıca, yakın arkadaşlarının, senelerce beraber yaşadıkları çatidan ayrılmaları da O'nu ypratırcasına üzüyordu. Gündüzleri vakit kolay geçiyordu, ya akşamları? O bir türlü geçmiyordu. Her gün bir kaç tek atmak ister istemez âdet olacaktı. Küçük bir şeyi üç günde içebiliyordu. Bir kaç gün içemezse, midesi katılaşıyor, sıkıntı basıyordu; Mülayimet için en iyi ilacı o idi. Kendi istihkakından hiç bir kimseye (Kendi tabiriyle) zırnık bile vermezdi. Cimri değildi, isterseniz size bir şişe alırdı, aksi halde ölçüsü bozulurdu. Mezesi, eline her geçen yemekti. Antep fıstığına bayılırdı, cebinden hiç ek-

sik olmazdı. Her hafta beraber sinemaya giderdik, ikimize de ayrı ayrı fıstık alırdı. Hoca bize, hiç bir zaman keseyi açtırmazdı; hemen her gün kahveleri ondan içerdik; Bundan zevk alıyordu. Kahvelerimizi, Müdürün odacı sı yapardı, Osman efendi, çok güzel kahve pişirir, bol para alırdı. Bir gün yine kahve içmiş parayı yine Hoca veriyordu "haydi bu gün de senden olsun" demiştim, Osman efendi, gevrek bir kahkaha atarak "Zaten her zaman kim veriyor ki" deyince, bu sefer kahkahayı bastık. Bu konuşma hocanın pek hoşuna gitti; ve senelerce, her kahve içişte devam etti ve her defasında aynı şekilde konuşulur ve hep beraber güler neşelenirdik.

Hoca, gazetelerdeki bulmacaları yapmağı pek sever, bir iki dakikada yapıverirdi. Yolculuk halinde ona, ya küçük bir rakı şasesi veya bol sayıda bulmaca toplar verirdik.

O'nun, gece horlaması da pek meşhurdur. Gezilerimizde gene onun bulunduğu odada yatmak imkânsız gelirdi bize; fakat, Muzaffer Sarısözen hep onunla yatardı ve "ben yatarken davul çalsalar rahatsız olmam" derdi, sonradan öğrendik ki, Sarısözen, hocayı kırmamak için öyle söylemiş ve o gece hiç uyumazmış.

Muzaffer bey Hocanın horlamasını şöyle nakleder: Tek katlı bir otel odasında Hoca ile beraber yatıyoruz, horlama başlıyor, pencerinin dışında yatan bir köpek bavlamağa başlıyor; ikinci üçüncü bir horlama, köpek te daha kuvvetli havlıyor ve onu duyan Kasabanın diğer köpekleri de havlamakta, derken bekçi düdüklü, havlamalar birbirine karışıyor, Kasabada bir hâdise var! neymiş neymiş Mahmut Ragıp Hoca uyuyormuş.

Gene aynı gezide, mikrofon Hocanın yatığı odada idi, derhal horlamasını pilâğa aldım; Sabahleyin dinleyince gülmekten katılıyordum, pek hoşuna gitmişti, gitmişti amma, akşam yatarken, mikrofonu havluyu sarmayı da ihmâl etmemişti.

ABONELERİMİZE

Gerek yeni yıla, gerekse geçen yıllara ait abone bedellerini göndermeyen abonelerimizin borçlarını adresimize iletmemelerini önemle rica ederiz.
T. F. A.

MAHMUT RAGIP'IN ARKASINDAN

Yazan: Ord. Prof. FINDIKOĞLU Z. Fahri

Bir Atine seyahatinden avdet eder etmez, tâ 1927 den — yani H.B.D. teşkilâtının kurulduğu tarihten — beri tanıdığım Mahmut Ragıp'ın hazin ölümü haberile karışlaştım. Birkaç gün sonra dostu ve akrabası Nureddin Şazi Kösemihal'e rastladım, Bana bir otobiyografi gösterdi. Merhum ölümünden bir hafta önce kendi el yazısı ile bu satırları yazmış. (1)

Otobiyografinin yazılış şekli, kendi ağzından değil. Yazı kendisinin, fakat ifade bir başkasının ağzından. Acaba bununla Mahmut Ragıp, nankör ve kadirbilmez bir çevrede bulunduğunu mu düşündü? Bu yüzden hal tercümesini yazmak himmetinde bulunmayanlara yardım etmek mi istedi? Belki..

Ben Mahmut Ragıp'ı Ankara Musiki Muallim Mektebi kurulurken tanıdım. Aynı senede H. B. D. kurulurken onun bizi cesaretlendirdiğini gördüm. Eğer folklorcu - luk, doğuştan bir kabiliyete muhtaç ise Mahmut Ragıp bu kabiliyetin en bereketlisine sahip idi. Daha sonra dostum Yusuf Ziya ile işbirliği etmiş, biri halk şiirinin sözünü, öbürü de sazını derin bilgilerile duyup duyurmağa çalışmıştı.

H. B. D. nin, bütün sosyal teşekkül'leri silip süpüren bir samyeli ile ortadan kaybolmasından sonra birbirimizi göremez olduk. Uzun seneler geçti. Nihayet İkinci Dünya Harbi sonunda H. B. D. İhsan Hınçer'in himmeti ile yeniden kurulduktan sonra yapılan bir kongrede onunla tekrar buluştuk. Geçmiş günlerden bahsettik. H.B.D. nin daha aktif bir duruma girmesi için yapılması gereken işler üzerinde uzun uzadıya durduk...

1961 senesinin yaz aylarında birkaç arkadaş ile Atine'ye gitmiştim. Birkaç dostun tavsiyesi ile "Atine Küçük Asya Enstitüsü" nü ziyaret ettim. Bu ziyaret bana Mahmut Ragıp'ı düşündürttü. Hayır! Ben değil, Enstitünün Yunanlı azaları ondan bahsettiler. Bu aza arasında Türk ve Yunan folklorlarının beraberce tetkikini kendisine ideal sayan pek muhterem madam

Merlier, bana otuz seneden fazla zaman danberi Mahmut Ragıp ile musiki folklor meseleleri hakkında mektuplaştığını, mektupların bir dosya halinde Enstitü'de saklandığını, fakat şimdiye kadar bir türlü kendisi ile görüşülemediğini, yakında Atine'de veya İstanbulda müşârek bir (Türkiye - Yunanistan folklor araştırmaları kongresi) hazırlanırsa görüşmek imkânı olduğunu anlattılar. Ve sevindiler. Bir çay masası etrafında bir kısmı türkçe bilen Enstitü azaları uzun uzadıya Mahmut Ragıp'ın ilmi kudretinden, halk musikisi kadar dünya musiki cereyanları etrafındaki bilgisinden bahsedildi. Memlekete dönerken azaların her birinden ayrı ayrı

1958 de Devlet Konservatuarı Bale Kısmı Öğrencileri

selâmlar getirdim. Fakat... Evet, fakat İstanbulda aldığım haber beni canevimden vurdu. Titrek bir kalem ile Atine'ye bu acı haberi bildirmek benim için çok ağır oldu.

Türk folklor dünyası, yarın Mahmut Ragıp'ı bir araştırma dehasi olarak selâmlayacaktır. Ailesine ve fikir dostlarına baş sağlığı dilerim.

(1) Bu otobiyografi, "İş ve Düşünce," nin 238. sayısında neşredilmiştir.

HOCAM MAHMUT RAGIP

Yazan: Sadi Yaver ATAMAN

Mukadder aklibet nihayet ona da yetmişti. Yıllardır masasının başında, kitapları ve yazı-ları ile başbaşa, sâdece kafasını çalıştırarak, vücudunu ataletle terk etmiş ve bu yüzden a-labildiğine şişmanlığın sağlığı üzerinde yap-a-bileceği muzur tesirleri de bildiği halde, bu itiyadını bir türlü terkedememişti, Kendince makbûl mazereti ayağının sakat oluşu idi, fakat O, hummalı ve sürekli bir çalışmanın e-siri, ilme ve mes'eğe hâdim olmanın fedakâr ve vefakâr bir bekçisi idi, Ağırhınca eser vermişti,

Onu her gördükçe, sihhati ve sağlığı için içimiz titrerdi, Biraz olsun hareket ettirmek için gayret sarfederdik, fakat ne mümkün, Ecel, nihayet onu da en verimli çağında, ça-lışma masasının başında kitaplarının ve ya-zılarının üstüne eğilmiş olarak aldı, götürdü, Onu bir vazife kurbanı saymak elbette yerinde olur.

Mahmut Ragıp Gazimihâl, müzikoloji saha-sında tek otoritemizdi, Çalışmaları sâdece b-l-zim için değil, yabancı ilim âleminde de büyük değer taşıyordu, Müsiki tarihine ait araştırma-ları, folklorla olan münasebetlerini kurmakta-ki ince ve derin buluşları, bilhassa, mehzaz kök ve tesirler aramakta ve mukayeseler yap-maktaki sabırlı, azimli ve ustaca çalışmaları ve hele büyük tevazuu ile tam bir ilim adamı vasfını taşıyan merhumun en büyük üzüntü-sü, gezici bir folklor araştırmacısı olamadığı-

BİR KAYIP

Gazetede, Ayla'nın kaybolması günün konusuydu. Ulus'un Yazı İşle-ri Müdürü Beyhan Cenkçi mürettep-haneye girdi. Elinde, oğün ölen kıy-metli Hoca Mahmut Ragıp Gazimi-hâl'in fotoğrafı ve fotoğrafa ekli bir de haber vardı. Haberin başlığı "Bir kayıp" idi,

Basmürettep Sahap Öğreten, bir fotoğrafa, bir haberin başlığına, son-ra bir de fotoğrafa baktı.
— Havret, vahu, dedi, Koca adam nasıl kaybolmuş?.

na yanması idi, Görüşmelerimizde ve mütead-dit mektuplarında bu noktaya temas etmeği ihmâl etmezdi, Rahmetli üstad, 1/VI/938 ta-rihli bir mektubunda aynen şöyle yazmakta-dır: "Kitabımızda Çingenelerden, Başkurtlar-dan, Tatarlardan ve saireden bahsedişinizden anladım ki, siz benim (Mukayeseli Müziko-loji) yollu neşriyatıma gıpta ediyorsunuz, Halbuki, ben de sizin asıl malzeme neşriyatı-nıza gıpta ediyorum, hem de asıl folklorculuk budur diye, Ben seyahatlara çıkamadığım için dir ki, Mukayeseli müzikolojik faraziyelerle dolu davalar içinde vakit geçiriyorum,"

Merhum Üstadın bu satırları, O asil te-vazuunu göstermekle beraber, Muhatabına (Çizmenin koncunu geçmemenin de) pek nâ-zikâne bir ihtar ve öğüdüdür, Mahmut Ra-gıp Üstad, gezici araştırmacılığın bu şekilde hasretini çekmesine rağmen, forklor konu-sundaki değerli ve vukufu araştırmaları ve toplamları ile çok gezici folklorcular için çok değerli bir rehber ve mürşit olmuştur,

Bu satırları şahsen hoca ve bir ağabey kaybetmiş olmanın derin elemi ve acısı içinde yazıyorum, Babası Doktor Ragıp beyle, babam Doktor Âli Yaver Ataman, aynı sınıfta oku-dukları ve iki kardeş gibi seviştikleri için Mahmut Ragıp bana, daima baba dostu, diye hitabeder ve bir ağabey sevgisi gösterirdi, Ba-bamın, benim küçük yaşta musikiye karşı gösterdiğim alâka ve sevgiden bahseden bir mektubuna Doktor Ragıp bey, verdiği ce-vapta, aynen "Bizim oğlanı da Fransaya gön-derdik, Mahmud'un Avrupada musiki tahsili yapmak hususundaki büyük arzusu buna â-mil oldu," diye yazmaktadır,

Babalarımızın bu yakın muarefesine rağ-men, Mahmut Ragıp'la 1932 de tanışmıştık, Gündüzleri ekseriyetle Cebecideki Aile Bah-çesinin bir köşesinde buluşur, bazı geceler o-nun bekâr odasında demlenir ve sohbet eder-dik, Merhum son derece mütevazı, çekingen, etliye sütlüye karışmayan, saf ve iyi yürekli bir insandı, Her şeye kolaylıkla kanar, her söylenene hayretle inanır veya öyle görünür-dü, Bu hiç şüphesiz onun, halûk ve müşfik mi-zacının bir tezahüründen başka bir şey de-gildi,

Merhumun hiç unutamadığım aziz hatı-raları arasında, birisini şu anda hazin bir iç-acısı ile anıyorum. Ankara'nın bağlamacıların dan Köfteci Cafer adında biri merhumun pek ahbabı idi, O sırada işsiz güçsüz bir adam olan Cafer'i himaye eder, harçlığını da verirdi, Bir akşam Cebecide'ki evinde Caferin bağlamasını dinliyor, bir taraftan da demleniyorduk, Mer-humun ağzında kalan bir kaç dişten en ön-deki dişi, sallanıp durur, kendisini rahatsız eden bu dişi çektirmeğe bir türlü yanaşmaz-dı, Kendisine kaç kere şu dişi çektirelim, diye ısrar ettikse de kandıramamıştık, Merhum, o akşam da dışından şikâyet ediyordu, Caferle işaretleştik, bu dişi zorla çekmeğe karar ver-dik, O ellerini tutacak, ben de dişine bir ip bağlayıp çekiverecektim, Bu, üstada karşı bü-yük bir kabalık da olsa, onu canını yakan bu dertden bu şekilde kurtarmaktan başka çare yoktu, Nitekim, sırasını getirip dediğimizi yap-tık ve üstadın ağzında sallanıp duran — ken-di tabiriyle — o menhus dişten kendisini kur-tardık,

Bir ilim hamulesi ile dolu olan başındaki beyaz saçlarına rağmen, daima bir çocuk sa-fiyeti ile gülümseyen yakışıklı yüzü, şu anda gözümün önündedir, Muhterem üstadım için ne yazsam, ne söylesem yine azdır, Meslek ve sanat hayatımda, bana daima rehberlik ve mürşitlik etmiş bir büyük insan olan Mahmut Ragıp'ın bilhassa bana yazdığı mektupların her biri bir ders mahiyetindedir, Bilhassa a-raştırmalarımı ve neşriyatımı büyük bir dik-kat ve titizlikle takip eder, görüşlerini ve ten-kitlerini tam bir samimiyetle aksettirir. teş-viklerde ve irşatlarda bulunurdu, Halk mus-i-kimizdeki çok seslilik ve (Dem tutma) hâdi-

sesi hakkında yazdığım bir yazı için, Fransız Musiki bilginlerinden Eugèn Borrel'in kendi-sine yazdığı bir mektuptan bahsederek, "Bu günlük Avrupada dem tutmak hâdisesi, Polifo-ninin menşei olarak kabul edilmiş bulunduğu dan, onun hakkındaki hâdiselerin en ufak nük-telerini ve hususiyetlerini bile öğrenmeği Av-rupalılar çok merak ediyorlar" diye başlayan yazısında, çeşitli halk çalgılarındaki hâdiseleri mukayeseli olarak tetkik etmenin faydaları ve usüllerini de kaydetmek suretiyle çizdiği yol, sonraları yaptığım araştırmalarda kıymet-li bir rehber olmuştur,

Eugèn Borrel, bana yazdığı bir mektupta, Mahmut Ragıp için pek stıyışkâr cümleler kullanarak "Üstadımız Mahmut Ragıp asrı-mızın büyük müzikologlarından biridir", demek suretiyle değerini belirtmektedir, Bu ciheti ya-bancı bir otoritenin ağzından da nakletmeği bir vecibe saymak, yerinde olur, sanırım, Zira bu takdir, mütevazı köşesinde, ilim ve sanat dünyasına ve memleket kültürüne, her türlü alâyişten uzak, sadece hizmet aşkı ile yanan bu değerli insanı, gereği kadar değerlendiri-mekte, bizlerden ileri bir görüş ve kadirşinas-lık örneğidir,

Cenâbı Hak Mahmut Ragıp Gazimihâl'e gani gani rahmet etsin,

YENİ YAYINLAR — Ankara'da yayımlanmakta olan bu aylık bibliög-rafya dergisi'ne abone olunuz. P, K, 60, Yenimahalle — Ankara.

Yıllık aboneli: 10,
altı aylık aboneli: 5
liradır.
Yurd dışı senelik abone:
3\$, 1£

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Basılmıyan yazılar istenince geri gönderilir Adres değıştirmelerde ücret alınmaz. Vakit Basımevi

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER

Sekreter: BORA HİNÇER

ADRES: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak No. 17 İstanbul

TÜRK FOLKLOR DENEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Devlet Konservatuvarı'na Bir Teklif :

HOCA VE GAZİMİHÂL DERSHANESİ

Yazan: Veysel ARSEVEN

Dünya bir konak, insan ise, bu konakta bir zaman için konaklıyan yolcudur. Burada konaklıyanlardan bazıları hoş anılar bırakır, herkesin gönlünü sevindirircek hizmetlerde bu lunur ve adları yıllar yılı unutulmaz, Bazıları da, vadeleri gelince hiçbir iz bırakmadan çekilip giderler.

Mahmut Ragıp Gazimihâl, mutlu konaklayıcılardan biri idi; vadesi geldi, konaktan ayrıldı ama, ardında her zaman saygı ile anılacak hizmetler ve anılar bırakarak gitti, Eğer cennet gerçekten varsa, o şimdi cennettedir elbet, Eğer cennet, insanların kalbinde ise, o çoktan oradaki yerini almıştı zaten, Bazı kimseler için ölmek, bir bakıma yeniden var olmak demektir, Mahmut Ragıp Gazimihâl de gerçi öldü; fakat adını, yaptığı hizmetlerle, ölmeyiz listesine altın harflerle yazdırdıktan sonra,

O, Batılı anlamında bir araştırmacı, bir bilim adamı ve çalışmayı ibadet haline getirmiş ender insanlarımızdan biri idi, Ağzından hiç eksik olmıyan piposu, güzel yüzü ve babacan halleriyle herkesin sevgi ve saygısını kazanmıştı, Türkiye'de çıkan sanat, kültür ve meslek dengilerinden pek azı onun değerli yazılarından yoksun kalmıştır, Aydınlanmasında fayda gördüğü konular üzerinde ısrarla durur, yanıldığını anladığı hususları ise peşinen kullanmaktan çekinmezdi, Türk folkloru üzerine yaptığı incelemeler, derlemeler ve hizmetleri, tartışma götürmeyecek kadar büyüktür, Yalnız Türk halk oyunları üzerine hazırladığı kocaman eserinin on beş büyük defter tuttuğunu yakından bilenlerdenim, Adı, dünya sanat ve bilim çevrelerince de saygı ile anılır.

Kendisini 1943 yılından beri tanıdım, Üç yıl da öğretmenliği vardır bize. Daha sonraları ise Ankara'ya her ayağım düştüğünde onu, Konservatuvar'daki gösterişsiz odasında ziyaret eder, bir aç kahvesini içer, uzun uzun sohbet ederdik, Yayımladığı kitaplardan imzalı birer örneği de göndermeği hiç unutmazdı, Gönül ister ki, binleri aşan yazıları toplansın, sınıflandırılsın, ya kitap halinde bastırılsın, ya da hiç olmazsa bunların bir bibliyografyası hazırlansın,

Herkese yardım etmeyi seven bir insandı. Beni, önceleri tamamiyle yabancı olduğum Türk folkloruna ısındıran, bu yolda derleme ve incelemeler yapmaya teşvik eden, bana ışık tutan, cesaret veren hep o olmuştur, Keza daha 1947 yılında, ilk olarak, okul müziği eğitiminde, halk müziğinin melodik, ritmik ve tonal unsurlarından faydalanmak lâzım geldiği hakındaki tezimi ortaya attığım zaman da beni ilk destekleyenlerden biri gene o olmuştur, 1960 yılı temmuz ayında, Paris'te toplanmış bulunan Altıncı Uluslararası Antropolojik ve Etnolojik Bilimler kongresine ikimiz de davetliydik, Fakat, katılmak mümkün olmadı.

Şimdi onu, en uygun çağında kaybetmiş bulunuyoruz, Yerini de kolay kolay doldurabileceğimizi sanmıyorum, Dergi ve gazetelerdeki yazıları, bir yana, müzik ve folklor kitaplığımıza kazandırdığı değerli eserler bile onun memlekete yaptığı en güzel hizmetlerinden sayılacak ve aynı konuda kalem oynatmaya kalkışacaklar, onun kitaplarını birer ana kaynak olarak kabul edecek ve bunlara göz atmadan yazılarını hazırlamıyacaktır.

1900 yılında İstanbul'da doğmuş, pek genç yaşındayken müzikolojiye heves etmiş, yazılar yazmıştır, 1920 - 1926 yıllarında Berlin ve Paris'te öğrenimini yapmış, yurda dönmüce de Devlet Konservatuvarı'nda (önceleri Müzik Öğretmen Okulu idi), Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde ve Askeri Müzik Okulu'nda öğretmenlik yapmıştı, Avrupa'ya keman öğrenimi için gitmiş, fakat kader onu müzikolojiye yöneltmişti, Ve kaderin bazan hoş cilveleri de oluyor, İki bini aşan kitaplarını da, yıllarca hizmetinde bulunduğu Devlet Konservatuvarı'na bağışlamıştır, Evlenmemekten doğan içe kapanıklığı bir yana bırakılırsa, kadınlara karşı derin bir saygı, çocuklara karşı ise kalbden gelen bir sevgisi vardı.

Sözümü bitirmeden önce, bir teklifte bulunmak istiyorum. Devlet Konservatuvarı'nın dershanelerinden birine Mahmut Ragıp Gazimihâl adının konulmasıyla, Konservatuvar müdürlüğü pek yerinde bir kadırlılılık göstermiş olacaktır,

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

Sermayesi 20.000.000 T. L. Merkezi: İstanbul

Şubeleri:

Istanbul	Izmir	Samsun
Beyoğlu	Ankara	Konya
Galata	Yenişehir	İskenderun
Kadıköy	(Ankara)	Mersin
Osmanbey	Adana	Bursa
Hasköy	Çapa	Bakırköy
Beyazıt	Edirne	

HERNEVİ BANKACILIK MUAMELÂTI-BÜTÜN YABANCI MEMLEKETLERDE MUHABİRLER
Telgraf adresleri: Umum Müdürlük: Bankorgen- İstanbul Şubeler: Bankor

(Folklor — 17)

(Folklor — 18)

SÖT VEREN ANNELER,
KANSIZLIK, ZAFİYET
KLOROZ, İŞTİHSİZLİK
SIRACA VE NEKAHAT
İÇİN

(Basın: 4353 — 19)